

TARTU ÜLIKOOL

Avatud Ülikool

Sotsiaalteaduskond

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

**KOMMENTAATORITE SUHTUMINE *ONLINE*
KOMMENTAARIUMITE REGULATSIOONI**

Bakalureusetöö 4AP

Erle Tosso

Juhendaja:

Vallo Nuust, MA

Tartu

2007

SISUKORD

SISUKORD	2
1. SISSEJUHATUS.....	4
2. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD.....	7
2.1 Regulatsioon ja kommenteerimine	7
2.2 Teised üliõpilasuuringud ja nende põhitulemused.....	9
2.2.1 Seminaritöö.....	11
2.3 Kommenteerimise statistilised andmed.....	15
2.4 Uurimusküsimused ja hüpoteesid.....	18
3. UURIMISMATERJAL JA METODOLOOGIA	19
3.1 Tekstianalüüs.....	19
3.2 Gallup.....	21
3.3 Valim	22
3.3.1 Seminaritöö kommentaarid	22
3.3.2 Seaduseelnõu kommentaarid	24
3.3.3 Arvamusartikli „Kellele kommentaarid?“ valim.....	24
3.3.4 Gallup	25
3.4 Kommentaaride analüüsi käik.....	26
4. UURINGU TULEMUSED.....	27
4.1 Seaduseelnõu kommentaarid	27
4.1.1 Üldised tähelepanekud.....	27
4.1.2 Statistiline tulem	29
4.2 Artikli „Kellele kommentaarid?“ analüüsi tulemused	36
4.2.1 Üldised tähelepanekud.....	36

4.2.2 Arvamusartikli „Kellele kognetaarid?” analüüsi põhitulemused	40
4.3 Postimees online küsitluse tulemused	46
5. JÄRELDUSED	54
6. DISKUSSIOON	59
7. KOKKUVÕTE	61
8. SUMMARY	63
9. KASUTATUD ALLIKAD	65
10. LISA 1	67
10.1 Postimees online’s ilmunud artikkel.....	67
11. LISA 2	69
12. LISA 3	72
13. LISA 4	73

1. SISSEJUHATUS

Bakalaureusetöö eesmärgiks on jõuda *online*-kommenteerijate endini, uurida nende suhtumist kommenteerimisse ja erinevatesse piirangutesse, mida väljaanded on neile seadnud. Oma seminaritöös uurisin kommenteerijate suhtumist ajakirjandusväljaannete algatatud leimi¹ kampaaniasse, kui ka justiitsminister Rein Langi algatatud kommenteerimist reguleerivasse seaduseelnõusse², analüüsisid selleks teemaga seotud lugude kommentaare. Kokku analüüsisin seminaritöö käigus **2915 kommentaari**, mille pälvivad Eesti Päevalehes, Postimehes, SL Õhtulehes ja Delfis ilmunud 47 artiklit, mis olid seotud internetikommentaari regulatsiooni temaatikaga. Bakalaureusetöö on seminaritöö edasi arendamine ning teemaga veelgi sügavuti minek.

Kogumiku „Mina, maailm ja meedia 2005” andmetel loeb kommentaare praktiliselt iga päev 8% vastanutest ja „paar korda nädalas” 15% ning „üldse ei loe” 19%. Vanuselisel moodustab kõige suurema lugejaskonna vanusegrupp 15-19 aastat, millele järgneb vanusegrupp 20-29 eluaastat. Kommenteerijate arv on palju väiksem, „üldse mitte ei kommenteeri” 41%, „praktiliselt iga päev” kommenteerib 2% ja „paar korda nädalas” 5%. Vanuse osas on andmed samad mis lugemisel, kuid lisandub jõudsasti vanus 65-74 aastat.

Eestis saavutas internetikommentaari teema laiema tähelepanu 2005. aasta kevadel, kui Narvskaja Gazeta sulges 28. veebruaril 2005 oma internetiväljaandes kommenteerimise võimaluse. Portaali gazeta.ee administraatori sõnul olid pea kõik kommentaarid solvavad

¹ Leimikampaania – Delfi, Eesti Päevalehe, SL Õhtulehe ja Eesti Ekspressi ühine kampaania 2005a. sügisel. Leim mõnitava, solvava või vihkamist levitava sisuga sõnum, kommentaar, veebipäevik, foorumipostitus, meil või muu sarnane netikasutajate poolt loodud postitus internetis.

² Elektroonilise side seaduse, infoühiskonna teenuse seaduse, karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja väärtemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu võeti vastu 14.06.2006. Mille alusel jääb esmakordselt toime pandud vaenu õhutatav tegu väärteto korras karistatavaks.

või vaenu õhutavad (Maimets 2005). Sellele järgnes otsustav samm Eesti Päevalehelt: alates 25. aprillist 2005 peavad kõik kommenteerijad end registreerima.

Teema on taas päevakorras 7. maist 2007, kui justiitsminister Rein Lang intervjuus Raadio 4-le. lubab seaduseelnõu läbirääkimistega uuesti alustada. Postimees *Online* iseloomustab artiklis „Rein Lang: tõstame „Delfi-eelnõu” jälle päevakorda” Langi eelmist seaduseelnõu lainet järgmiselt: ”Lang, kes soovis seaduse abil interneti puhastada, tahtis vaenu õhutamist kuulutada koheselt kuriteoks, kuid riigikogu sellega ei nõustunud. /--/ Ka õiguskantsler Allar Jõks kritiseeris eelnõud ning märkis muuseas, et kriminaalmenetluse seadustiku muudatus avab tee ulatuslikuks jälitustegevuseks olukorras, kus jälitusasutuste järelevalve on üpris küsitav”(Postimees 2007)

Valdkonna uurimine on oluline, sest kommentaarides leidub ka asjalikke arvamused. Me ei saa eeldada, et ajakirjanik, kes peab kirjutama päevas mitu lugu, on eksimatu ja iga ala asjatundja. Siin näengi kohta kommentaaridel, mis ideaalis peaksid viitama artikli kitsaskohtadele ja seda täiendama.

Bakalaureusetöös on analüüsitud 266 Delfi ja Postimees *Online*'i artiklite kommentaari, mis kirjutati 8. mai lugudele, kus kajastati Langi uut katset seadusarutelu alustada. Antud kommentaare võrreldakse seminaritöö tulemustega ja proovitakse leida vastus bakalaureusetöö põhiküsimustele: **mida arvavad kommenteerijad ise nn Delfi eelnõust ja *online*-väljaannete poolt kehtestatud regulatsioonivahendite kohta.** Seminaritööst on möödunud aasta, mis peaks olema piisav aeg teatud arvamuste ja hoiakute muutumiseks.

Lisaks on tehtud veel kaks uurimust, mis peaks aitama kinnitada seminaritöö ja bakalaureusetöö tulemusi, nendeks on ***online*-gallup (6 küsimust)** ja **arvamusartikkel Postimees *Online*'is**. Artikli eesmärk oli ärgitada kommentaatoreid ise regulatsiooni teemal sõna võtma. Esitasin üleskutse kommentaariumis arvamust avaldada kommentaaride sisukuse, anonüümsuse, kustutamise, osade temade kommenteerimise piiramise ja muude reguleerivate vahendite kohta. Lugu pälvis positiivse vastukaja ja analüüsimaterjaliks kirjutati 91 kommentaari.

Töö koosneb teoreetilisest osast, milles lisaks teoriale on veel välja toodud teiste kommenteerimist puudutavate uurimustööde tulemused sealhulgas ka autori enda seminaritöö kokkuvõte. Teooria osale järgneb meetodite osa koos analüüside tulemuste esitlusega. Töö lõppeb uurimisküsimustele vastuste andmisega ning töö kokkuvõttega.

2. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

2.1 REGULATSIOON JA KOMMENTEERIMINE

Internet on kaasa toonud interaktiivseid võimalusi, mis on üha enam kõigutamas ajakirjandusväljaannete monopoolset positsiooni uudiste tootmisel: auditorium ise muutub informatsiooni allikaks, uudiste loojaks ja tagasiside andjaks. Selle kaudu on informatsioon muutunud mitmekülgsemaks ja juurdepääs kommunikatsioonikanalitele avaramaks. Üks avardumise vorme on kommenteerimise võimalus.

Kommentaar / arvamus - avalikult väljendatud reaktsioon mingile kindlale temale.

Kuna indiviidide kogemustepagas pole enam otsene ja ei põhine ainult isiklikul kogemusel, kujuneb isiklik arvamus välja lisaks enda kogemustele veel läbi kommunikatsiooni (Price & Roberts 1987).

Põhiliseks põhjuseks, miks kommenteerija *online*-väljaannetes oma arvamust väljendab, on asjaolu, et ta teab, et on olemas grupp, kes seda reaalselt loeb ja kes reageerivad sellele kuidagi (Rum 2006).

Kommenteerimine on suhteliselt uus nähtus, mille normid on alles välja kujunemas. Praegune situatsioon selles valdkonnas soosib kommenteerija **anonüümsust**. Samas seondub võimalus internetis anonüümselt kommenteerida demokraatlikus ühiskonnas taotletava häälte paljususe ja sõnavabaduse kasutamiselega. Samas aga kerkivad kohe päevakorda väga olulised küsimused vastutusest ja allika identifitseeritavusest.

Denis McQuaili järgi kontrollib meedia ühiskondlikult aktsepteeritud segment vastavalt demokraatlikes maades vaikimisi tunnustatud kokkuleppele oma toodetud informatsiooni sisu ning vastavust seadustele ja üldtunnustatud moraalnormidele. McQuail näeb uues meedias otsustava tähtsusega teguritena sisu saatjapoolse suunamise ja kontrolli kadumist. (McQuail 2004:113)

Anonüümsus – tuleneb kreeka keelsest sõnast nimetu.

Anonüümsus tekitab enamasti internetis petliku turvatunde - "teen mis tahan, keegi nagunii teada ei saa", see omakorda julgustab käituma palju kontrollimatumalt, kui seda tehtaks realselt inimeste ees (Kikkas, K 2006).

Lawrence Lessig oma teoses „Code” kirjeldab, kuidas anonüümsuse varjus kiputakse karistamatult kurja tegema. Kommentaariumis on selleks laimamine, sõim ja vaenu õhutamine. Samas ei poolda Lessing jäika seadust, vaid pakub välja erinevaid tehnilisi lahendusi. Näiteks *online*-teeninduse pakkuja America Online (AOL), kellel oli 1998 aastal 27 miljonit kasutajat, kasutab sellist süsteemi, kus uus liige sisenedes **peab ennast registreerima** (peale seda AOL teab, kes ta on) ja **tutvuma kehtivate keskkonna reeglitega**. Aga AOL annab kasutajale, ühele registreerinule võimaluse omada tervelt **viit *aliast***. (Sageli jaotatakse need nimed pere peale ära, kuid raamatus on näide, kus üksik naisterahvas kasutab korraga 2-3 nime, omades seega 2-3 identiteeti.)

Anonüümsusel on oma eelised, näiteks rollide kadumine. Anonüümses keskkonnas on tähtsus ainult sõnadel, mitte sellel, kes sa oled või milline oled (Lessig 2006).

Kuna **sõnavabadus** ei ole piiramatu õigus, siis tekib internetikommentaaride puhul oluline küsimus - kuidas kaitsta isiku õigusi eraelule ja heale nimele ning kuidas tõkestada või kontrollida laimu ja valeinformatsiooni levikut.

Regulatsioon – teatud piirangute kehtestamine / seadmine kommenteerimisele. Regulatsiooni vahendid - koondan selle mõiste alla seaduse (nn Delfi eelnõu), tehnilised (näiteks roppude sõnade filter) kui ka isereguleerimise võimalused (näiteks kustutamine). Töö sisaldab ainult kommentaaride regulatsiooni teemat, töös ei käsitleta kogu interneti või foorumite reguleerimist.

Kommentaaride reguleerimisel tuleb arvestada, et kommentaar on arvamusavaldus, millest tulenevalt peaks regulatsiooni rakendama võimalikult vähe ja objektiivselt.

2.2 TEISED ÜLIÕPILASUURINGUD JA NENDE PÕHITULEMUSED

TÜ Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonnas on seni tehtud varasemalt kuus tööd, kus on kommenteerimist rohkemal või vähemal määral käsitletud. Kuna seda valdkonda on vähe uuritud, siis pean oluliseks nende tööde tulemusi. Välja toon viie põhilisema töö tulemused:

1. „Leimi tõrjumise põhimõtted toimetustes”. Bakalaureusetöö autor **Kätlin Arras. Juhendaja Vallo Nuust. 2007**

Töös analüüsiti ühe nädala jooksul kustutatud kommentaare ja küsitleti toimetuste moderaatoreid.

Töö näitas, et toimetused suhtuvad erinevalt kommentaaride modereerimisse. Näiteks SL Õhtuleht pöörab kommentaaridele vähem tähelepanu samas Eesti päevalehe toimetus suhtub asjasse suure tõsidusega, mille tõttu kasutati seal pikka aega registreerimise kohustust. Töö annab veel ülevaate väljaannete modereerimise põhimõtetest, kes kustutab ja millal, kuidas kustutab ja mida arvestab kustutamisel. Eemaldatud kommentaaride analüüsist tuli välja, et Eesti Päevaleht kustutab **keskmiselt** ühe ebasobiva kommentaari, SL Õhtuleht 14 ja Postimees 13 kommentaari päevas.

Kontentanalüüs näitas, et enamus kustutatud kommentaare on agressiivselt meelestatud, kuid ainult pooled neist sisaldavad ebasobivaid sõnu.

2. „Postimehe, Eesti Päevalehe ning Delfi kommentaariumite ja kommentaatorite võrdlus Hollandi suursaadiku lahkumise skandaali näitel”. Seminaritöö autor **Kadri Raig. Juhendaja Vallo Nuust. 2007**

Töö uuris Delfi, Eesti Päevalehe ja Postimehe kommentaariumide erinevusi ühe kaasuse alusel. Valimis oli 2899 kommentaari.

Tööst selgus, et Eesti Päevaleht, kes nõuab kommenteerijatelt enne kirjutamist registreerimist, piirab selle abil seosetuid lauseid ja mõttevälgatusi. Kinnitust leidis väide, et enamus kommentaare on sisutud (77,1%). Töö on oluline veel ka seetõttu, et töö autor on kaardistanud kommenteerijad (püsikommentaator-juhuslik kommentaator, sisuline-sisuta kommentaar, solist-meeskonnamängija, optimist-tasakaalustaja-totaalne pessimist, haritud –harimata, tolerantne-ebatolerantne kommentaar).

3. „Millised inimesed avaldavad kommentaariumis arvamust ja miks”.
Bakalaureusetöö autor Kadri Raig. Juhendaja Vallo Nuust. 2007

Töö tulemused on saadus analüüsidest kommentaare ja ankeetküsitluse kaudu Eesti Päevalehes.

Töö uurib peamiselt kommenteerijaid, kes nad on. Mille järgi valitakse kanal, kus kommenteerida ning uuritakse nende suhtumist anonüümsusesse.

Tulemused. **Kommenteerima ajendab sõpruskonnast suurem auditoorium.** Samuti kommenteerivad reaalelus sotsiaalselt mitteaktiivsed inimesed gruppi kuulumise tunde saavutamiseks, lisaks veel ka mõtete selgeks mõtlemiseks ja viha välja elamiseks. Tervelt 61% on nõus kirjutama ka juhul, kui see vaid ID kaadiga sisse logides võimalik oleks, samuti arvati, et põhjendamatu sõim kaoks siis ära.

4. „Sotsiaalse resonantsi juhtumite analüüs: avalikkuse tähelepanu koondumine ning sellega arvestamine lehtetoimetustes”. **Bakalaureusetöö autor Priit Rumm. Juhendaja Peeter Vihalemm. 2006**

Rumm jõuab järeldusele, et kommentaaride sisu sõltub suurel määral artikli sisust ja temast. Kui meediatekst on põhjalik, mitmekesine ning sisaldab hulgaliselt probleeme, on ka kommentaarid üksteisest erinevad ning esile pääsevad erinevad arvamused ja diskursused, kui tekst on lakooniline ja ühe probleemi keskne, on ka kommentaarid homogeensed ja keskenduvad ühele probleemile.

Lehtetoimetajate jaoks on kommentaarid vahend oma töö kontrollimiseks ning ülevaate saamiseks auditooriumisegmendi tonaalsusest. See aitab tööd paremini planeerida.

Autori intervjuust Postimehe toimetaja Marko Püüaga tuleb välja, et ajakirjanikud loevad kommentaare. Püüa meelest võib sealt saada mõtteid kuidas teemaga edasi minna. Sealt võib noppida ka vihjeid ja ideid, kõik tuleb muidugi tema meelest üle kontrollida. Intervjuust Priit Hõbemäega selgub, et tema jälgib kommentaaride puhul üldist tonaalsust. Juhul kui kommentaarides jääb mingi küsimus õhku või millestki aru ei saadud, siis järgneb sellele uus lugu.

2.2.1 Seminaritöö

„Online kommenteerimise regulatsiooni poolt ja vastu”. Autor Erle Tosso. Juhendaja Vallo Nuust. 2006

Seminaritöö käigus analüüsisin kokku 2915 Eesti Päevalehe, Postimehe, SL Õhtulehe ja Delfi kommentaari, mis olid kirjutatud vahemikus 28.02.2005-01.05.2006. Sellesse vahemikku jäi 3 perioodi internetikommentaaride regulatsiooni arengus:

I etapp – väljaanded teadvustasid vajadust muutusteks, kevad 2005;

II etapp – leim, leimivastane kampaania, sügis 2005;

III etapp – seaduseelnõu arutelu, talv 2005-

Oma töös otsisin vastust järgmistele uurimusküsimustele:

1. Milline on kommenteerijate seisukoht valdkonna regulatsiooni kõigis kolmes etapis?
2. Milliseid regulatsiooni poolt või vastu argumente kommenteerijad esitavad?
3. Kas kommenteerijate seisukohad perioodi jooksul muutuvad?

Tabel 1. Kolme perioodi 5 enim käsitletud analüüsiühikut koondtabelis

	I periood	II periood	III periood	Kokku
seaduse vastu	0	95	290	385
antud seadus poliitikutele kasulik	5	71	140	216
kritiseeritakse R. Langi	0	107	90	197
keelustamine piirab sõnavabadust	6	60	110	176
laimu raske määratleda	0	65	70	135
Registreerimise vastu	125	5	3	133
esineb laimu ja roppusi, midagi peaks selle vastu ette võtma	36	58	33	127
toimub vene aega tagasi minek/ võrdlus Venemaaga	23	35	44	102
registreerimise poolt	66	15	7	88
kampaania leimi vastu	0	61	1	62
anonüümsuse poolt	15	34	6	55

Tabelis 1 on välja toodud iga perioodi teemade esiviisik. Tabeli eesmärk on näidata, kas teemade populaarsus eri perioodidel on sarnane ning välja tuua kommenteerijate arvamuste fokuseeritus kogu vaadeldava aja vältel.

Vastused uurimusküsimustele:

Milline on kommenteerijate seisukoht valdkonna regulatsiooni kõigis kolmes etapis?

Uuringust selgus, et kommenteerijad on vastu igasugustele neid puudutavatele piirangutele. Esimeses etapis ollakse vastu registreerimisele, teises ja kolmandas ollakse vastu seadusele. Vastuseis piirangutele ei muutu ajas, see on ja jääb.

Milliseid regulatsiooni poolt või vastu argumente kommenteerijad esitavad ja kas kommenteerijate seisukohad perioodi jooksul muutuvad?

Esimene periood erineb täiesti kahest järgnevast. Esimese perioodi põhiteema on registreerimine ja argumendid selle poolt või vastu, teistes perioodides esineb seda teemat

vähe. Samas on esimesel perioodil kaks ühist näitajat teiste perioodidega, milleks on *laimu ja roppuste olemasolu ning võrdlus Venemaaga*. Need argumendid jäävad aga välja põhilisest argumentide viisikust.

Teine ja kolmas periood on väga sarnased. Teise perioodi erinevus kolmandast on kampaania leimi vastu, see kampaania oli sellele perioodile ainuomane. Kolmas kategooria erineb aga teisest *sõnavabaduse piiramise poolest*, see argument on tugevasti esindatud kolmandas perioodis.

Kommentaari argumendid on muutunud ajas, sest esimene periood erineb teistest perioodidest põhiküsimuse poolest. Esimesel perioodil on see registreerimine, teisel ja kolmandal on selleks aga seaduseelnõu arutelu. Sellest tulenevalt erinevad ka perioodide põhilised argumendid.

1. üldine meelsus seaduse vastu – 385 kommentaari

See on ka igati loogiline tulem, sest piirata tahetakse just kommenteerijate endi vabadusi.

2. antud seadus poliitikutele kasulik – 216 kommentaari

Kommentaari väljendavad seaduse vastu olevat hoiakut, kommenteerijate pettumust ja umbusku poliitikute suhtes. Juured on sügavamal, kui seda on regulatsiooni eelnõu. Kommenteerijad rõhutavad siinkohal, et seaduse eesmärk on see, et kuskil keegi anonüümselt kommenteerides ei lobiseks, nii võib pinnale kerkida poliitikutele ebameeldivaid seiku.

3. kritiseeritakse Rein Langi ennast – 197 kommentaari

Teisel perioodil oli Langi persoon kõrgemal kui seadus. Lang ise oma minevikuga ja kommenteerijate meelest korralikult läbi mõtlemata seaduseelnõuga langes nende sõimu märklauaks. Paljude kommenteerijate meelest on Delfi eelnõu Langi elu eesmärk.

4. keelustamine piirab sõnavabadust – 176 kommentaari

Sõnavabaduse temaatikale lootis autor kõrgemat positsiooni.

5. laimu raske määratleda – 135 kommentaari

Antud seaduse üks nõrgemaid kohtasid. (Tosso 2006)

Kommentaare sai analüüsitud kvantitatiivse kontentanalüüsi meetodiga. Meetod võimaldas kirjeldada andmemassiive ja jagada need erinevatesse kategooriatesse. Siinkohal peab tõdema, et kommentaarid oli ühe inimese poolt hinnatud, mis ei ole võib-olla just kõige objektiivsem näitaja.

Bakalaureusetöös loodan, et hinnanguline osa on väiksem, sest analüüsitavates kommentaarides on päris selgelt välja öeldud, millist reguleerivat vahendit üks või teine kommenteerija eelistaks või mida ei pooldata üldse.

2.3 KOMMENTEERIMISE STATISTILISED ANDMED

Uuringu Mina, maailm ja meedia 2006 järgi peaksid inimesed saama oma arvamust vabalt väljendada ka siis, kui see on vaenulik või ründav teistsuguste vaadetega inimeste või vähemuste suhtes (kokku 1474).

- vastamata 3%
- ei tea, arvamus puudub 16%
- üldse ei nõustu 22%
- pigem ei nõustu 30%
- pigem nõustun 22%
- nõustun täielikult 7%

Need andmed näitavad, et inimesed ei ole täiesti nõus sellega, et kommentaarides õhutatakse vaenu teisitimõtlejate suhtes.

Kommentaaride lugemus

Uuringu «Mina, maailm ja meedia 2004» andmetel ei loe kommentaare üldse 19% vastanutest (vt Tabel 2). Iga päev loeb kommentaare 8% vastanutest. Kõige rohkem kommentaare loevad noored vanuses 15-19 eluaastat, vanuse kasvades jääb lugemus järjest madalamaks, mis tuleneb kindlasti arvutikasutamise vanuselisest iseärasustest. Noorem põlvkond on tunduvalt agaram arvutikasutaja kui seda on vanem.

Tabel 2. Kommentaaride lugemus. Tabelis on antud uuringus osalejate protsent kommentaaride lugemisest ja vanuseline jaotus.

	%	15-19	20-29	30-44	45-54	55-64	65-74
vastamata	35	3	14	21	38	60	89
Üldse mitte	19	18	16	28	24	16	5
mõni kord aastas	9	11	12	11	9	6	1
mõni kord kuus	14	20	18	19	12	6	2
paar korda nädalas	15	26	23	14	14	9	2
praktiliselt iga päev	8	23	17	7	3	3	1

Allikas: Mina, maailm ja meedia 2004

Kommenteerijad

Uuringu «Mina, maailm ja meedia 2005» andmetel on kommenteerijate hulk tunduvalt väiksem, kui seda on lugejate oma. Kommentaare ei kirjuta üldse tervelt 41% uuringus osalenutest (vt Tabel 3). Sarnaselt kommentaaride lugemisele on vanuseliselt juhtival positsiooni kirjutamisel 15-19 aastat, millele järgneb vanus 20-29. Seminari töö kommentaarides oli mõneti ka tunda nooruse uljust. Bakalaureusetöö kommentaaride kohta on juba raskem öelda, mis vanusega tegu on, samas meenub vähemalt 2 kommentaari, kus öeldakse, et kommenteerija on pensionär.

Näide:

Caesar 17.04.2007 18:34 41

Pensionärina loen peaaegu kõik artiklid läbi, kommentaaridest ainult need, kus võiks arvata, et tekib mõttevahetus mingi probleemi üle. Nagu juba öeldud, on kommentaare seinast-seina. /---/

Tabel 3. Kommentaaride kirjutamine. Tabelis on antud uuringus osalejate protsent kommentaaride kirjutamise kohta ja vanuseline jaotus.

	%	15-19	20-29	30-44	45-54	55-64	65-74
vastamata	35	4	13	21	38	61	89
Üldse mitte	41	30	41	57	50	34	11
mõni kord aastas	8	18	15	10	6	3	0
mõni kord kuus	8	21	16	7	4	2	0
paar korda nädalas	5	14	10	4	2	0	0
praktiliselt iga päev	2	13	4	1	0	0	9

Allikas: Mina, maailm ja meedia 2004

„Mina, maailm ja meedia 2005” järgi on põhiline kommenteerija keskhariduseta noor, nendest ei kommenteeri ainult 19%. Keskharidusega inimestest ei kommenteeri üldse 42% ja kõrgharidusega inimestest ei kommenteeri tervelt 58%.

2.4 UURIMUSKÜSIMUSED JA HÜPOTEESID

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida Eesti Päevalehe, Postimehe, SL Õhtulehe ja Delfi *online* kommentaatorite endi arvamust erinevatesse regulatsioonivahenditesse, mis on kehtestatud kommenteerijatele.

Sellest lähtuvalt proovin oma töös leida vastused järgmistele **uurimusküsimustele**:

1. **Millised on kommenteerijate põhiargumendid seaduseelnõu vastu?**
2. **Mis on kommentaaride kirjutamise eesmärk?**
3. **Kuidas kommenteerijad ise arvamuste sisu hindavad?**
4. **Millist regulatsiooni meetodit kommenteerijad ise eelistaksid?**

Lähtuvalt uurimisküsimustest on püstitatud **hüpoteesid**:

1. **Aja möödudes vastasseis seaduseelnõule säilib.**
2. **Kommentaatorid on regulatsiooni (piirangute) vastu.**

3. UURIMISMATERJAL JA METODOLOOGIA

Kõige parem meetod antud teema uurimiseks oleks olnud **veebiküsitlus**.

Idee oli teha veebiküsitlus ainult kommenteerijatele. Nendeni pidime jõudma ankeedi kaudu, mis avaneb alles peale seda kui kommenteerija oma arvamuse avalduse ära postitab. Postimees, mis on üks peamisi vaatlusaluseid, pidas seda varianti liiga keeruliseks ning soostus avaldama gallupina 5-7 küsimust ning arvamuseartikli.

Kommentaari analüüsimiseks on kasutatud **tekstianalüüsi**, sama meetodit sai kasutatud ka seminaritöös.

Töö ei analüüsi, ega anna ülevaadet hiljem kui 8. mail ilmunud artiklite kommentaaridest. Töös ei ole analüüsitud ka neid kommentaare, mis oli kommentaariumist ära kustutatud.

3.1 TEKSTIANALÜÜS

Tekstianalüüsiga on uuritud kolme komplekti kommentaare:

1. SEMINARITÖÖ KOMMENTAARID;

Analüüsitud on **2915 kommentaari**, mille on pälvitud Eesti Päevalehes, Postimehes, SL Õhtulehes ja Delfis ilmunud 47 artiklit. Seminaritöö tekstianalüüsi kategooriad koos alamühikutega on ära toodud lisas 2.

2. SEADUSEELNÕU KOMMENTAARID;

Kommentaari, mis kirjutati 8. mai artiklitele, milles kajastati Rein Langi avaldust seaduseelnõu uuesti menetlusse võtta. Vaatluse all on järgmiste artiklite kommentaarid:

- „Rein Lang: tõstame „Delfi-eelnõu” jälle päevakorda”. Postimees *Online* 08.05.2007, **85 kommentaari**;
- „Lang soojendab Delfi eelnõu jälle üles”. Delfi 08.05.2007, **184 kommentaari**.

Tegemist on antud töö põhimaterjaliga, mida teised analüüsid kinnitavad või lükkavad ümber. Analüüsitud on neid kommentaare seminaritöö tekstianalüüsi kategooriate alusel (Lisa 2), sest neid arvamusi on vaja võrrelda seminaritöö tulemustega, saamaks teada, kas viimase aasta jooksul on toimunud mingeid muutusi kommenteerijate suhtumises regulatsiooni ja nn Delfi eelnõusse. Töös on kasutatud kategooriad: „Sisu”, „Leim”, „Sõnavabadus”, „Seadus”, „Õige nime kasutamine / anonüümsus”, „Registreerimine”, „Muu”.

Kui seminaritöö kontentanalüüsi vaadata nüüd aasta hiljem, näen selles nii mõningaidki ebamääraseid kohti. Kategooriates on analüüsiühikuid, mis on üksteisele liigagi sarnased või isegi lausa kordavad teineteist. Näiteks: Langi eelnõu pooldamine on nii kategooria „Sõnavabaduse” all kui ka kategooria „Seaduse” all. (Lisa 2)

Hoolimata kriitikast antud meetodile pean seda kategooriate süsteemi kasutama, et seminaritöö ja bakalaureusetöö andmed oleks omavahel võrreldavad.

3. ARTIKLI „KELLELE KOMMENTAARID?” KOMMENTAARID.

17.04.2007 avaldas Postimees *Online* minu lühikese arvamuseartikli „Kellele kommentaarid?”, kus sai üles kutsutud kommenteerijaid regulatsiooni teemal arvamust avaldama. Artikkel täismahus lisas 1.

Artiklis võrdlesin kommentaare pimedusest välja vihisevate kividega, mille sihtmärk on valgustatud, kuid viskajad ise jäävad ööpimedusse. Küsisin, miks kommenteeritakse ja mida teha, et positiivseid ja objektiivseid kommentaare oleks rohkem. Tõin välja ühe kommentaari 14.04.2007 ilmunud artikli „Reisiringi ja sõiduauto kokkupõrkes hukkus naine” kommentaaridest, kus paluti selliste uudiste alt kommenteerimine keelustada. Mind huvitas, mida kommenteerijad ise sellest arvavad, kui teatud teemasid ei lasta enam kommenteerida. Lõpus esitasin üleskutse kommentaariumis arvamust avaldada teemadel nagu kommentaaride sisukus, anonüümsus, kustutamine ja muude reguleerivate vahendite kohta.

Artikkel oli arvamusküljel üleval 17.04-18.04.2007.

3.2 GALLUP

Meetodiks on standardiseeritud veebiküsitlus, mille kõige suuremaks miinuseks on see, et me ei tea, kes on sellele täpne auditoorium. Üldiselt võib arvata, et nendeks on Postimees *Online*'i arvamuskülje lugejad, kelle seas on ka potentsiaalseid kommentaatoreid. Lähtudes sellest arvamusest, ei saa me kindlasti teha väga üldistavaid järeldusi terve kommentaariumi kohta.

Postimees *Online* oli nõus avaldama 5-7 küsimust, mis arvestades teemat on loomulikult väga väike arv. Edasi tuli põhjalikult ette valmistada küsimused ja endale selgeks teha, mida on kõige olulisem teada saada. Kuna töö eesmärk on teada saada veebiversiooni lugejate ehk potentsiaalsete kommenteerijate seisukoht regulatsiooni erinevatesse meetoditesse, tuli välja mõelda just need küsimused, mis annaksid sellele vastuse. Gallupi küsimused lisas 4.

3.3 VALIM

3.3.1 SEMINARITÖÖ KOMMENTAARID

Valimi moodustasid internetikommentaaride regulatsiooni puudutavate artiklite kommentaarid alates 2005. aasta kevadest. Alguseks on sõltuvalt väljaandest Narvskaja Gazeta juhtum ja/või Eesti Päevalehe kommenteerijate registreerimise algatust puudutavad artiklid, mis vallandasid avaliku diskussiooni. Valimi lõpp on 01.05.2006.

Artiklite otsimisel kasutasin otsingusõnu: laim, leim, Delfi, peldikusein, Delfi eelnõu, Langi eelnõu, sõnavabadus, Lotman, kommentaar, kommenteerimine, netisõim, netikommentaar, Delfi vulkaan.

Valimi moodustavad järgmised väljaanded:

- Eesti Päevaleht;
- Postimees;
- Delfi v.a venekeelne Delfi;
- SL Õhtuleht.

Artiklite ja kommentaaride hulk Postimehes ja Delfis oli väga suur, seetõttu analüüsisin igast perioodist kolme enim kommenteeritud artikli 200 esimest kommentaari. Erand on esimene periood, kus on analüüsitud kõikide artiklite kommentaarid.

Eesti Päevaleht

Vahemikku 25.04.2005-11.04.2006 mahub 18 artiklit koos 563 kommentaariga. **Analüüsitud on perioodi kõiki kommentaare.** Kommentaaride koguhulk on võrreldes Postimehe ja Delfiga väiksem.

Postimees

Vahemikku 07.03.2005-10.04.2006 mahub 29 artiklit koos 1637 kommentaariga.
Analüüsitud on 9 artikli 830 kommentaari.

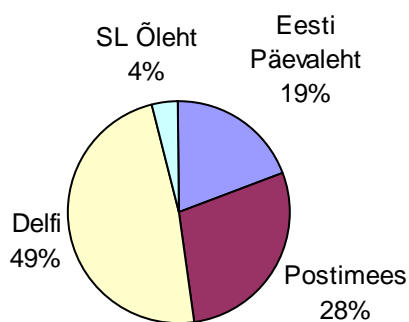
Delfi

Vahemikku 25.04.2005-11.04.2006 mahub 31 artiklit koos 8060 kommentaariga.
Analüüsitud on 7 artikli 1406 kommentaari. Delfis ilmus selle teema raames kõige rohkem artikleid ja ka kommentaaride hulk oli väga suur, neli korda rohkem kui Postimehes. Mõneti on see ka mõisteta, sest tegemist on ju nn Delfi eelnõuga.

SL Õhtuleht

Vahemikku 29.10.2005-19.05.2006 mahub 13 artiklit koos 115 kommentaariga.
Analüüsitud on kõikide artiklite kommentaare.

Joonis 1. Kommentaaride jagunemine väljaannete lõikes.

Analüüsitud 2915 kommentaarist moodustavad 49% Delfi kommentaarid.

3.3.2 Seaduseelnõu kommentaarid

Analüüsitud on artikli „Rein Lang: tõstame „Delfi-eelnõu” jälle päevakorda” (Postimees *Online* 08.05.2007) **85 kommentaari** ja „Lang soojendab Delfi eelnõu jälle üles” (Delfi 08.05.2007) **184 kommentaari**.

Analüüsis on käsitletud 266 kommentaari - 3 kommentaari oli kahekordselt³.

3.3.3 Arvamusartikli „Kellele kommentaarid?” valim

Valimi moodustasid Postimees *Online*' i lugejad, kes said artiklit kommenteerida 17.-18. aprillil 2007. Loole kirjutati tagasisideks 91 kommentaari ajavahemikus 17.04 kell 13:58 – 19.04 kell 21:34 2007.

Kommenteerijate seas oli püsikommenteerijaid (selgus nende omavahelisest suhtlusest) ja ka neid, kes kirjutasid elus alles teist või kolmandat korda (kommentaari alguses: „kommenteerin alles ... korda”). Kommenteerija Agnes on kirjutanud 91. kommentaarist tervelt 10. Tema arvamus sai algul esimestes kommentaarides selgelt välja öeldud ja ülejäänud tema kommentaarid jäid tabelisse kandmata, et ühe kommenteerija arvamus ei hakkaks liialt andmeid mõjutama. Agnes pooldas anonüümsust. Lisaks sellele oli kommentaarium tema jaoks veel ka arvamuse avaldamise koht ja suhtlusvahend. Agnes näis kasutavat kommentaariumi jututoana. Ta näitas üles poolehoidu teiste arvamuste kohta, arutles raamatute üle ja rääkis oma linnaskäigust. Uudishimust vaatasin, kas Agnes ka mujal kommenteerib, aga ei leidnud tema kommentaare mujalt sellel päeval. Ta jälgis pidevalt seda kommentaariumi, ta kirjutas, et käib ja vaatab, mis vahepeal toimunud on. Mulle tundus, et teema pakkus talle huvi.

Lisaks Agnesele oli esindatud veel Jääh 4 kommentaariga. Kuus kommenteerijat on kirjutanud 2 kommentaari ja ülejäänud piirduvad ühega. Need, kes olid kirjutanud kaks või enam, lugesid sageli ka teiste kommentaare ja avaldasid toetust näiteks mõnele teisele arvamusele.

³ Kommentaari kommentaariumi saates läheb vahel nii pikalt aega, et võib tunduda, et see ei jõudnudki sinna ja siis sageli saadetakse sama kommentaar uuest.

Artikkel võeti vastu positiivselt, tunda oli, et seda arutelu oli vaja. Kommenteerijad ise avaldasid imestust sisukate kommentaaride üle.

Näited:

no ütle 18.04.2007 16:43 66

üttele nüüd, nii korralikke kommentaare nagu selle artikli puhul ei ole ma lugenud veel mitte ühegi teise artikli alt. See on tase. /---/

Jääh 18.04.2007 17:02 68

Ka mo silmad pole veel näinud lehelugu, mis korjaks niivõrd mõttekaid kommentaare ja ainult! Huvitav, millest see tuleb küll? Täitsa mõtlen kohe selle üle. /---/

Järgmises kommentaaris kommentaator kutsub mind, kui loo autorit vastama kommentaarile. Ma jälgisin kommentaare küll aga ma ei sekkunud, sest kartsin, teema võib minna väga ühe teema keskseks. Aga tagantjärele mõeldes võib-olla oleks tulemus sekkumise korral huvitavam olnud. Teise päeva lõpus ma tänasin neid oma nime all asjalike kommentaaride eest.

Näide:

Rein 18.04.2007 17:16 70

Pean seda väga vajalikuks artikliks. Karta on, et Postimehes selliseid enam ei tule.

Üle pikas aja loen ka kommentaare. Mõned on minu jaoks liiga pikad, aga muidu on nad mõnusad.

Loodan endiselt, et Autor oma kommenteerijaile ka vastaks. Siin oleks seda väga vaja.

3.3.4 Gallup

Gallupi valimiks olid Postimees *Online'i* lugejad, kes külastasid 13.03-12.04.2007 arvamislehekülge ja vastasid gallupi küsimusele. Iga küsimus oli üleval u 24 tundi ja vastajate arv jäi vahemikku 409 kuni 1759.

3.4 KOMMENTAARIDE ANALÜÜSI KÄIK

Igale kommentaarile on antud järjekorranumber, mis aitab nende vahel orienteeruda.

Peale kommentaari lugemist sisestasin Exceli tabelisse need analüüsiühikud, mida oli kommentaaris käsitletud.

Näide: kommentaar nr 1 (Postimees loole „Kellele Kommentaarid?”)

yx arvamus 17.04.2007 13:58 1

Osa kommentaare kirjutavad tõepoolest kibestunud inimesed oma pettumuste väljaelamiseks. Aga massilisel kommenteerimisel on ka üks objektiivne põhjus: totaalne võõrandumine poliitikute ja tavainimeste vahel. Tavalisel inimesel pole mingit võimalust oma seisukohti välja öelda ega otsustustes osaleda. Isegi kui ta juhtub olema mõne erakonna liige, ei ole tal ikkagi sõnaõigust isegi oma erakonna poliitikas, kõik otsused teeb siin riigis ülimalt kitsas klikk karjääripoliitikuid, keda rahva arvamus huvitab vaid valimistega seoses. Arvan, et osa teemasid peaks olema kommenteerimisvõimaluseta (traagilised sündmused) ja ülejäänutel peaks toimima jooksev tsensuur nagu praegugi, aga registreerimist õigeks ei pea. EPL-is on näha, kuhu see viib: kommentaarium muutub ainult mingite kiiksuga tegelaste omavahelise jauramise kohaks, kuhu normaalsetel inimestel oma arvamustega eriti asja pole

Väljavõte Exceli tabelist

nr	Nimi	1 Anonüümsus	2 Regulatsioon	3 Miks kirjutavad	4 Miks loevad/ei loe
1	yx arvamus		1,2,3	1	

Tabelisse sai kirja regulatsiooni kategooriasse analüüsiühikud:

1. Osa teemasid peaks olema kommenteerimisvõimaluseta
2. Jooksva tsensuuri pooldamine
3. Registreerimise vastu

Kommentaaris on need alla joonitud.

Kategooriasse „Miks kirjutavad?” sai kirja pandud analüüsiühik 1, mis tähendas „Arvamuse avaldamiseks / Pettumuse väljendamiseks”. Kategooriad „Anonüümsus” ja „Miks loevad / ei loe” jäid tühjadeks, sest antud kommentaar neid teemasid ei käsitletud.

4. UURINGU TULEMUSED

4.1 SEADUSEELNÕU KOMMENTAARID

4.1.1 Üldised tähelepanekud

- **Kommentaaries pakutakse rohkem lahendusi, mida teha vaenuõhutavate ja laimavate kommentaaridega.**

Võrreldes antud kommentaare nende kommentaaridega, mida sai analüüsitud seminaritöö jaoks võib öelda, et on toimunud nihe paremuse poole. Seda, et esineb leimi ja roppusi arvati ka seminaritöö kommentaarides, kuid seekord pakutakse rohkem välja lahendusi. Tundub, et üha enam pooldatakse kommenteerimise kustutamist, kuigi ka nendes kommentaarides diskuteeriti kustutamise objektiivsuse teema üle (eriti teravalt tuuakse objektiivsuse teema esile arvamuskirjelduses „Kellele kommentaarid?“ kommentaariumis).

Vähemalt neljas kommentaaris nimetatakse ID kaartiga sisselogimist, samas tahetakse edasi kommenteerida varjunime all. Registreerimise poolt on 8 kommentaari. Kommenteerijate meelest peaks kuidagi soosima neid kommentaare, kelle autor on väljaandele teada (kas siis registreerimise või ID kaartiga sisse logimise kaudu, samas kommentaariumis pole andmed näha). Veel ideesid mida välja pakuti:

- 2 kommentaariumi (üks asjalik, teine väljaelamiseks);
- Saad kommenteerida juhul, kui teed ära IQ testi;
- Saad kommenteerida alles siis, kui oled vastanud artikli sisu puudutavale küsimusele;
- Nende kommentaaride esiletõstmine, mille puhul on teada kommenteerija (kas siis kommenteeritud pärisnimega või on nimi toimetusele teada);

Näide:

Bix 08.05.2007 13:41

10 Postimees

Tegelikult oleks tarvis hoopis "sujuvat" lahendust. Jah, kindlasti salvestavad kõik veebisaidid kommenteerija IP aadressi, mille kaudu on (praegugi on) võimalik kindlaks teha ARVUTI, millelt

kommentaari kirjutati. Mitte inimene. Aga seni kuni lihtsale tatipritsimisele jagub lugejaid (seega reklaamitulu toovaid klikke) ei muutu midagi.

Ettepanek oleks tõsta autoriseeritud kasutajate (oma isikut kinnitanud kommenteerijate) kommentaarid teiste hulgast esile. Et need on usaldusväärsemad, kuna neid kirjutab konkreetne inimene (mitte suvaline noorrehvormkesik vastavalt etteantud juhiste). Nii tekib motivatsioon oma sõnade eest seista ja nende sisu eest vastutada. Ja siis saame rääkida sõnavabadusest, sest vabadus rääkida on inimestel. Mitte anonüümsetel eiteakeegitel.

- Propageerida kommenteerijate endi seas korralekutsumist;
- Väljaanded ise peaksid oma kommentaariumi eest hoolt kandma.

Näide:

To Harri Kingo:, 08.05.2007 17:51 120 Delfi

Kuid kui me piirame alkoholipoodide lahtiolekut ja koristame tänavatelt räuskavad, läbustavad ja maani täis joodikuid – kas me ei peaks piltlikult sama tegema ka netis nendega, kes on joovastunud oma kurjusest? NO aga eales ei korjata ära alkoholi ja jäävad need räuskavad joodikud, sest riik saab alkoholi pealt suurt kasu, eriti eesti vabariigis, kus juuakse väga väga palju!
2) netikommenteerijaid ei saa võrdsustada mingite joodikutega... netikommentaatorid on tavaliselt lihtsalt süütud idioodid, kes praalivad ja lõugavad siin, sest ei julge otse silma all midagi välja öelda, kuna kardavad füüsilist noomitust :) Nii et need netikommentaatorid minu arust ei ohusta küll mitte kedagi ja andku minna ning elagu ennast välja, AINUKE ASI, ET DELFI VÕI SIIS ÜKSKÕIK MILLINE PORTAAL SAAB EBASOBIVAD KOMMENTAARID ISE ÄRA KUSTUTADA!!!!!!!!!!

- **Vastasseis Rein Langi isikule**

Kommenteerijatel on raske aru saada, kuidas seda eelnõud saab läbi viia mees, kes nende meelest ise on mitmel korral kaotanud enesevalitsuse meedias.

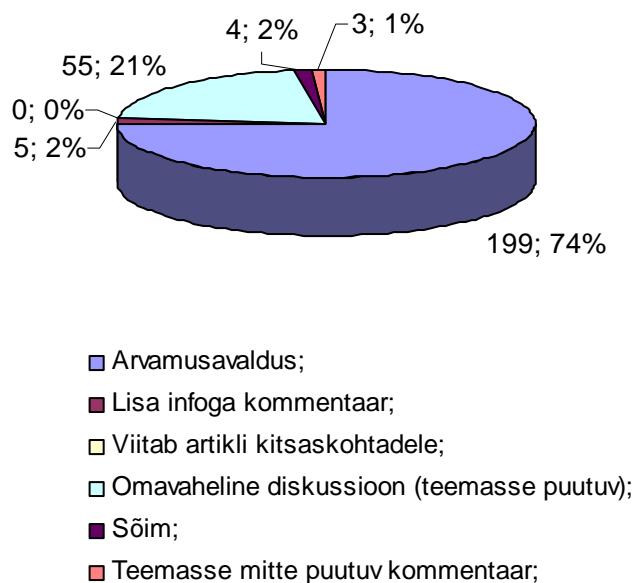
- **Vastasseis seadusele**

Analüüsis võrdlen antud tulemusi seminaritöö III perioodiga (Tabel 1), sest see periood käsitles seminaritöös seaduseelnõu esimest arutluslainet.

4.1.2 Statistiline tulem

Kommentaaride üldine sisuanalüüs

Joonis 2. Seaduseelnõu uue laine kommentaaride üldine jaotus sisu järgi. (Antud joonisel, kui ka edaspidi on tulppiagrammil tulemused nii protsentides, kui ka arvuliselt.)

Sellesse kategooriasse sai kokku liigitatud 266. kommentaari.

74% kommentaaridest on arvamusavaldused, omavahelist diskussiooni on 21%. Seminaritöös olid arvud vastavalt 81% ja 9%. Tulem on igati loogiline, sest kommentaariumi eesmärgiks ongi võimaldada inimestel arvamust avaldada

Kategooria „Leim”

Tabel 4. Tabelis on antud seminaritöö III perioodi ja bakalaureusetöö tulemused kategoorias „Leim” analüüsiühikute lõikes.

Leim	Seminaritöö		Bakalaureusetöö	
	III periood			
leimi raske määratleda	70	44%	5	42%
valitseb ebavõrdsus	36	22%	0	0
esineb laimu ja roppusi, midagi peaks selle vastu ette võtma	33	20%	4	33%
kommentaari on anonüümne, järelkult see ei saa solvata	7	4%	1	8%
ära loe kommentaari kui see häirib	7	4%	2	17%
raha ei saa taastada au ja vääriskust	3	2%	0	0
autor on nõus oma sõnade eest vastutama ja ka teised peaks seda tegema	3	2%	0	0
kampaania leimi vastu	1	1%	0	0
kampaania leimi poolt	1	1%	0	0
Kokku	161		12	

Leimi on käsitletud 12. kommentaaris.

„Leimi” kategooria vähene kasutus tuleneb sellest, et leimi teema ei ole praegu enam nii aktuaalne kui ta oli seda seminaritöö III perioodis. Seminaritöö III periood oli ajaliselt lähedastikku II perioodiga „Leim”, mille tõttu see temaatika oli veel arutluses.

Mõlemal nii seminaritöö III perioodil kui ka praegusel kommentaaridel on „Leimi” kategoorias esimesel kohal analüüsiühik „Leimi raske määratleda”, protsent sarnane 44:42.

Näide: kommenteerija meelest raske solvangut, laimu ja vaenu õhutamist määrata

Dzonn, 08.05.2007 17:05

115 Delfi

Lang hammustab suurema tüki, kui läbi jõuab närida. 'Solvang, laimamine ja vaenu õhutamine' peaks sellisel juhul olema praktiliselt sõnasõnalt defineeritud või ei ole nende tuvastamine võimalik.

Näidake mulle seda ekspertkomisjoni, kes hakkab hindama näiteks selliseid juhtumeid: Ma ütlen: 'Rein lang on defektne'--> on see solvang või ei ole? Äkki on tal parasjagu varvas paistes, mispuhul ma esitan fakte (kehaline defekt) ja laimust on asi kaugel. Või ma avaldan oma arvamust ja suhtumist konkreetsesse inimesse, lähtudes tema tegudest, mis mulle ei meeldi?

See, mida inimene laimu või solvanguna tunnetab, on täiesti individuaalne ja subjektiivne. Selged üleskutsed märatsemisele võiks luubi alla ju võtta, aga mingite ähmaste kriteeriumite järgi inimesi pokri panema/trahvima hakata küll ei saa.

Sõnavabadus

Tabel 5. Tabelis on antud seminaritöö III perioodi ja bakalaureusetöö tulemused kategoorias „Sõnavabadus” analüüsiühikute lõikes.

Sõnavabadus	Seminaritöö III periood		Bakalaureusetöö	
keelustamine piirab sõnavabadust	110	52%	9	30%
toimub vene aega tagasi minek/ võrdlus Venemaaga	44	21%	7	23%
tegu pole sõnavabadusega vaid moraalse allakäiguga	30	14%	2	7%
kommentaari on ainuke koht kus saab oma arvamust avaldada	9	4%	2	7%
tsensuuri vastu	8	4%	4	13%
Eestis puudub reaalne sõnavabadus, lehed kuuluvad erafirmadele	5	2%	0	0
vabadustega kaasneb ka vastutus	5	2%	0	0%
laimamine ja sõnavabadus pole sünonüümid, pooldab Langi eelnõud	2	1%	6	20%
Kokku	213		30	

Kokku on „Sõnavabaduse” kategooriat käsitletud 30. kommentaaris.

Sarnaselt seminaritöö tulemusele on ka antud töö kommentaarides kõige rohkem neid, kus arvatakse, et „keelustamine piirab sõnavabadust” (30%), osakaal on langenud tervelt 22% võrra. Samas on kasvanud kommentaaride osakaal, kus arvatakse, et „Laimamine ja sõnavabadus pole sünonüümid, pooldab Langi eelnõu” 1%-lt 20%-le.

Seadus

Tabel 6. Antud tabelis on näidanud seminaritöö III perioodi ja bakalaureusetöö tulemused kategoorias „Seadus” analüüsiühikute lõikes.

Seadus	Seminaritöö		Bakalaureusetöö	
	III periood			
Seaduse vastu	290	40%	75	40%
antud keelustamine on poliitikutele kasulik	140	20%	19	10%
kommenteerija kritiseerib Langi	90	13%	30	17%
eelnõu poolt	67	10%	32	18%
justiitsminister (harvem ka poliitikud) võiksid tegeleda palju olulisemate probleemidega	56	8%	15	8%
raske reaalselt välja selgitada kommentaari kirjutaja	34	5%	3	2%
politseiriik	14	2%	1	1%
milleks see arutelu, ei näe probleemi	8	1%	3	2%
antud teema on tüütuks muutunud	4	1%	2	1%
seadus on ettekäändeks, et saada kontrolli alla ajakirjandus	2	0%	1	1%
Kokku	705		181	

Kokku on „Seaduse” kategooriat käsitletud 181 kommentaaris.

Kõige suurem protsent kommentaaridest on seaduse vastu, protsent on sama, mis aasta tagasi seminaritöös (40%). Ka üldiselt tundus, et vastasseis seadusele on endine, kuid nagu eespool öeldud, oldi leebemad mõne muu reguleeriva vahendi vastu ja neid pakuti ka ise välja.

Näited: 2 kommentaari, kus esimene on seaduseelnõu muudatuste vastu ja teine poolt.

jojo, 08.05.2007 14:44

64 Delfi

Kõik on ilus kuni...kes määrab piirid? kes valvab? kes omab seaduse tõlgendamise võimalust?

Ühtepidi oleks ju nagu ilus jah - enam ei sõimata ega aeta jama - teisalt saab sama seadust kasutada nii nagu meist keegi ei tahaks et seda kasutataks.

Hetkel on pukis mehed kelle kätte selle seaduse täitmise võiks veel anda aga kui tulevad teised?
Näiteks Savisaar?

Demokraatia ongi selline veider asi muide... ja sõnavabadus on rohkem väärt kui see klõps millega te sulgete oma netiakna, et mitte lugeda kellegi lolli juttu.

Ärge andke oma õigusi ära....

Kriitiline kommenteerija, 08.05.2007 14:22

40 Delfi

Võiks tõesti selle eelnõu vastu võtta.

Normaalsetel inimestel jääb alles oma arvamust avaldada, aga igasugused provokaatorid ja muud kurjategijad ei tohiks oma halba lapsepõlve teiste peal välja elada.

Bakalaureusetöö suuruselt järgmine protsent on „eelnõu poolt” (18%) võrreldes seminaritöö III perioodi tulemustega on see protsent kasvanud tervelt 8%.

Endiselt kritiseeritakse Rein Langi, kui isikut (17%). Meenutatakse tema välja ütlemisi meedias, kus ta on enesekontrolli kaotanud ja heidetakse ette justiitsministri tegemata töid. Nii mõnegi kommenteerija meelest peaks minister tegelema tähtsamate asjadega (8%).

Näide: kommenteerija kritiseerib R. Langi.

oi kuidas ma vihkan neid eesti tööpõlgureid, 08.05.2007 20:47

154 Delfi

Ma ei jaksa seda meest enam taluda tegelikult, inimene kes raiskas meie raha mitte midagi tehes ministriametis. Katsuks ikka enne selle tööga hakkama saada mis hädasti tegemist vajab soovitab teile tööandja sm Lang.

Sinu ministri ameti ajal said suurimad pättid kohtumajadest välja jalutada sirge seljaga, vanglates pidasid julmad pättid suvalistes kohtades mööda eestis pidu koos vangla ametnikega, ühe pooleli oleva vaganla ehitamine läks maksma astronoomilise summa mis on jällegi üks maailma kallimaid jne. Kas selline mees kes ei ole suutnud vastu võtta eestile ülimalt vajalike seaduseid ega ka midagi muud vajaliku korda saatnud peale pättide lihtsalt lahti laskmise korraldamist ei peaks mitte olema eluks ajaks kõrvaldatud üldse mingil teemal sõna võtmisest siin riigis mitte siin laiutama et paneme kinni kõik kes julgevad teada süüdistada selles milles ta süüdi on - TÖÖ ON TEGEMATA. Raha võtsid sa aga mees palju ja topisid taksusse ahnelt. /---/ Siis sellised sm.Langi sugused mehed teise seljas liugulaskjad pikalt ei seletaks meil siin iga päev uus jutt parasjagu nii kelle poolt on kasulik olla. Kuram kus ma ei seedi sellised "mehi".

Anonüümsus ja registreerimine

Tabel 7. Tabelis on antud seminaritöö III perioodi ja bakalaureusetöö tulemused kategoorias „Anonüümsus” analüüsiühikute lõikes.

Anonüümsus	Seminaritöö III periood		Bakalaureusetöö	
	kirjutama peaks oma nime all ja vastutama oma sõnade eest	54	87%	9
anonüümsuse poolt	6	10%	2	18%
inimese rollid ei luba tal oma nime all kirjutada	2	3%	0	0%
Kokku	62		11	

Kokku on „Anonüümsuse” kategoorias käsitletud 11 kommentaari.

Antud tabel näitab, et 9 kommenteerija meelest 11.st peaks kirjutama oma nime all, kuid see tulemus on eksitav, sest osa anonüümsuse pooldajatest pooldab peidetud identifitseeritavust - antud variant aga seminaritöö analüüsiühikutes aga puudub. Peidetud identifitseeritavuse all mõistan seda, et nimi on väljaandele teada, aga kommenteerides kasutatakse *aliast*.

Näide osalise anonüümsuse kohta.

s 08.05.2007 14:39 45 Postimees

Minu meelest kommenteerimiseks peaks registreerima, nagu päevalehes oli, nüüd kaotati ära. Nii peaks kõikjal olema. Registreeritud kasutaja kommenteerib siis, kui tõesti on mida kommenteerida ja ta ikka asja jagab. Nii on võimalik muuta jõe peldikusein viisakaks infotahvliks. Sõnavabadust see ei piira ja samas ei lahmita niisama huupi. Samas säilib teatud anonüümsus, sest kasutajanime taha kõik ei näe.

„Registreerimise” ja „Anonüümsuse” kategooriaid on kommentaarides vähe käsitletud, peamiselt on siiski avaldatud arvamust seaduse kohta. Kuna arvud mõlemas kategoorias on väikesed, ei saa neist üldistavaid järeldusi väga teha.

Tabel 8. Tabelis on antud seminaritöö III perioodi ja bakalaureusetöö tulemused kategoorias „Registreerimine” analüüsiühikute lõikes.

Registreerimine	Seminaritöö		Bakalaureusetöö	
	III periood			
registreerimise poolt	7	58%	8	80%
registreerimise vastu	3	25%	2	20%
registreerimine ei muuda midagi	2	17%	0	0
Kokku	12		10	

Näited, kus kommenteerija kritiseerib EPL kommentaariumi ja teine nõustub tema arvamusega.

z 08.05.2007 16:02

56 Postimees

Ja mis sellest, kui vahel keegi mõne roppuse kirja paneb? Tõsiselt, MIS SELLEST? On meil siin tegemist presidendi vastuvõtuga või millegi taolisega? Probleem ei ole üksikud roppused (võtke käesoleva artikli kommentaarid ja näidake mulle, kus on need kohutavad räigused, mille autorid tuleks trellide taha pista? või Raekoja platsil üles puua?). Probleem on selles, et kommenteerimisvabaduse piiramisel kaob kommentaaride ülemine 10% -- just need kõige huvitavamad, vaimukamad ja poliitiliselt salvavamad. Roppused õilmistevad edasi -- vaadake EPLi ja selgitage mulle, miks ei ole roppused sealt kuhugi kadunud. Ning ühtlasi selgitage, miks valitseb seal hall mittemidagiütlevus ning mõttetu heietamine. Iga vähegi nutikas inimene teab vastust, aga Langi taolistele mõttehiidudele seda selgitama minna oleks ajaraiskamine.

jääh 08.05.2007 16:21

61 Postimees

z, ma olen sinuga nõus, et probleem pole üksikud roppused. Probleem on roppuste ja ähvarduste meri, ookean! Selliseid võid leida teatud peakirjade alt. Ma muidugi ei tea, mida Lang probleemiks peab. Ma ei saa üldse aru, mida Lang probleemiks peab. Aga sina ära küta ennast üles. Siinses arutelus ei olegi kohutavaid räigusi, kes seda on öelnud, Lang või? Või kus sa seda nägid? Aga kas sa saad eitada, et mõne muu loo all on neid talumatult palju? Vaevalt, kui sa ikka aus tahad olla. On küll tõsi, et püsinime all registreeritute kommiium on tõesti lame. Seal puuduvad nõ ääred (ma ei taha öelda äärmused). Pole õnneks seda arutat vahkviha kobrutist nagu siin, aga pole ka avameelseid arutelusid. Härra Kingo, keda ma tema julguse eest väga austan, on erand.

4.2 ARTIKLI „KELLELE KOMMENTAARID?“ ANALÜÜSI TULEMUSED

4.2.1 Üldised tähelepanekud

Kommentaare lugedes ja neid analüüsiühikute järgi analüüsidest ilmnest neis mitu läbivat mõtet:

1. hirm nime varguse ees;

Paljud kommentaatorid ei kardaks kirjutada oma nime all aga nad ei tee seda sageli sellel põhjusel, et keegi teine võib sama nime kasutama hakata. See oleks nagu identiteedi vargus ja see ei kehti ainult mitte oma pärisnime kohta vaid kardetakse ka oma *aliase* pärast. Püsikasutajatel on välja kujunenud oma varjunimed, teiste kommenteerijate jaoks tähendab see mingit kvaliteeti.

Arvan, et üks võimalus kuidas püsikommentaatorit ära tunda on just tema nimi, sest need kes kommenteerivad harva, ei ole sageli omale mingit nime välja mõelnud. Nende stiili puhul on nime kohal juba osa kommentaarist, neid ei huvita, kas nende arvamust seostatakse juba varem mõne kommentaariga. Ka mõni püsikommentaator kasutab sarnast stiili, kuid kindlasti vähem.

Näide:

iga 17.04.2007 14:03 2

artikkel on oma kommentaarid välja teeninud.

Seoses teise nime omistamisega meenub mulle Domus Dorpatensise seminar „Sõnavabadus internetis”, kus Kalle Kulbok kurtis selle üle, et tema nime kasutatakse kommenteerimisel, ilma et tema sellega kuidagi seotud oleks (seminar toimus 14.09.2006).

Näited:

Sokraates 18.04.2007 18:10

Õige oleks kommenteerida oma nime all, aga see pole hästi võimalik, peagi leidub keegi, kes sinu nime omastab ja selle all kirjutama hakkab - isiklik kogemus. /---/

Lugeja 18.04.2007 19:22

/---/ Kui mõni täiesti teadlikult oma nimega kommenteerides kivirahe alla pea pistab ja seda veel julguseks nimetab, no las siis olla. Mingit kindlat nime omale võtta pole ka võimalik, sest juba järgmine päev võib märgata, kuidas keegi selle osavalt ära kasutab. /---/

2. negatiivsed, populistlikud lood, ajakirjanike oskamatus on põhjus miks kommenteerijate meelest kirjutatakse negatiivseid kommentaare;

Minu artikli kõrval asus link artiklile „Mari Leen kaotas 16-aastaselt süütuse”. Kommentaarides kirjutati sellest sageli, et keda see mõttetu müra huvitab ja et selline lugu kutsubki negatiivselt kommenteerima. Lugu pälvis 199 kommentaari. Tegemist on huvitava nähtusega – kommentaarid on omavahel läbi põimunud, hinnang ühele loole on sattunud teise kommentaariumisse.

Mari-Leeni artikkel tuli teemaks 6 korral esimese päeva kommentaarides. Teisel päeval uudis enam üleval ei olnud

Näited: eri lugude kommentaaride omavaheline läbipõimumine

kilu 17.04.2007 15:17

/---/ Kuidas saab inimene uudistesse? Kas on keegi näinud uudist 'Taavi Tavaline ostis saia ja paki piima'? Nagu ei ole. Selle asemel kaotab täna keegi Leenu-Liisu süütuse (ma vabandan kui oli teine nimi). Kui inimene tahab ennast sel viisil eksponeerida, siis milleks solvuda kui tuleb ka rõvedaid kommentaare. Teema on ju rõve kui seda niimoodi rahva ette tuua. Ja see ei saa üks normaalne inimene olla ja talle tulebki lauaga lajatada. /---/ Ilmselt saaks Leenu-Liisu alustada kohtuasja kui ma kirjutan tema kohta laimu (kuid huvitav keda mina peaksin hagama et sellistest uudistest vabaneda - ainus poolleaalne viis oleks lajatada sellistele kuni neile mõistus natuke pähe tuleb ja selliseid uudiseid endast ei lasta teha). /---/

njah 17.04.2007 14:13

uudis "Reisirongi ja sõiduauto kokkupõrkes hukkus naine" paneb rohkem lugema kui uudis "Häädemeestes on kõik endiselt hästi". Negatiivsete uudiste rohkuse kõrval negatiivsete kommentaaride arvu üle imestamine tundub ebaloogiline. Lihtsam on tekitada ärevust või täita meediaruumi mõttetu müraga: muide Mari-Leen kaotas 16-aastaselt süütuse (86 kommentaari).

3. politiseeritud kommentaarid;

Kommenteerijate meelest esineb järjest rohkem kommentaarides poliitilise eesmärgiga kommentaare. Nende meelest võivad mõned kommenteerijad isegi erakondade palgal olla.

Näide:

krt 17.04.2007 21:33 52

/---/ Viimasel ajal kisuivad kommentaariumid kujunema parteilise võitluse tallermaadeks. Eriti silmapastvalt ilmnes see nähtus EPL kommentaariumis enne valimisi, kus isamaalised valvekoerad kõik teised maa sisse tampisid. Parteilised valvekommenteerijad paistavad silma teatud teemade puhul, kus nähtavalt ja tajutavalt aetakse mingit asja kellegi huvides ja kujundatakse nn "rahva arvamust". /---/

4. **kustutaja (moderaator) ei ole erapoolik**

Nii mõnegi kommenteerija meelest ei ole Postimehe moderaatorid erapooletud. McQuail oma massikommunikatsiooni teoorias kirjutab, et 100% erapooletust ajakirjanike poolt pole saavutatav, selle poole saab ainult püüelda (McQuail 2004). Nii on kindlasti ka tsensoritega, igal neist on oma vaated ja tõekspidamised.

Näide:

ahhaa arvamus 17.04.2007 16:39

Kommentaari kustutamine on meelevaldne, st. et mingid inimesed arvavad subjektiivselt, et nende tegevust ühiskond väga vajab. Aga oma maitse järgi vabalt valitult kommentaaride tsenseerimine kallutab paratamatult aksendid kodanike keskmiselt reaktsioonilt tsenseerija maitse poole ning kaob objektiivne võimalus hinnata kommentaatorite tegelikku suhtumist kommenteeritud artiklisse/teemasse. aga kust mujalt on võimalik ka juhtidel objektiivset tagasisidet saada, et nende juhtimisprotsess ikka õiges suunas liiguks? Eriti masendav on mõne tsensorikese püüe mõningate teemade puhul lausa oma tahet/nägemust peale suruda, ilma kommentaari sisu mõistmiseta - kui postimehekene ilma tsenseerimata kohe kuidagi ei saa, siis võiks sellele kohale ikka mõni intelligentne ja elukogenud inimene leida, mitte aga esimese märgade kõrvatagustega hälviku... Tähelepanuväärne on fakt, et DELFI keskkond on vabam ning seetõttu ka huvitavam.

Kuuel korral arutleti kommentaariumi sõimunime „peldikusein” üle. Osa kommentaatoreid ei poolda seda hellitusnime, nende meelest võib kommentaarides vahel väga asjalikku lisainformatsiooni leida ja mõnikord võivad need isegi artiklist huvitavamad olla.. Kuid domineerima jäi ikka arvamus, et eks see ikka õige nimetus ole.

Näide:

xMees 17.04.2007 17:04

Oh milleks raamatud, kui on olemas netikommentaariid?? Milline vahetu suhtlemine, säravad mõtted, vaimukad ideed, lisaks veel dialoogivõimalus! Ja see kõik ehedal kujul... Kirjanikke kammitseb sageli alateadlik soov oma teksti ilustada. Niipalju siis "peldikuseinast". Ma ei ütleks nii kommentaariumide kohta, arvestades, et sageli ületavad kommentaarid põhiartiklit nii mõtteteravuse kui ka kompetentsuse poolest. Küll aga ütleb selline nimetus nii mõndagi nimetaja kohta.

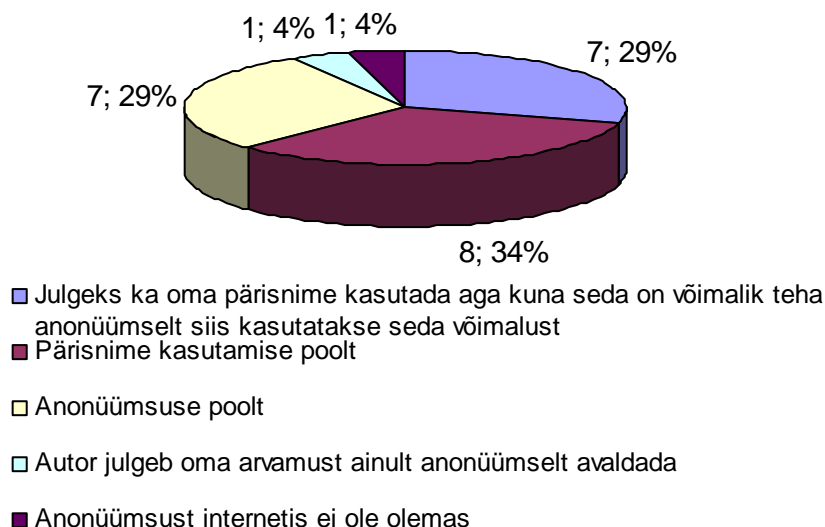
Selle kommentaari puhul on oluline tähele panna, et kommenteerimist peetakse suhtlusvahendiks, kasutatud on väljendeid "vahetu suhtlemine" ja „dialoogivõimalus”.

4.2.2 Arvamusartikli „Kellele kommnetaarid?” analüüsi põhitulemused

Anonüümsus

Anonüümsuse teemat on käsitletud 24-s kommentaaris 91-st.

Joonis 3. Anonüümsus

Arvamused anonüümsuse ja pärisnime kasutamisel jagunevad peaaegu võrdselt.

Samale tulemusele jõudsin ka seminaritöös teises etapis, mis käsitles leimivastast kampaaniat ja otsapidi jäi sinna ka seaduseelnõu arutlemine. Ka sellel perioodil jagunesid inimeste arvamused anonüümsuse osas suhteliselt võrdselt: oma nime all kirjutamist pidas tookord õigeks 37 (47%) ja anonüümsuse poolt oli 34 (44%) arvamusavaldust. Seminari kolmandas perioodis aga oli tunduvalt suurem nende protsent, kes pooldasid pärisnime kasutamist (54:6).

Kui lugeda esimest vastusevarianti „Julgeks ka oma pärisnime kasutada...” pigem pärisnime pooldajateks, saame, et pigem eelistavad kommenteerijad ise pärisnimedega kirjutamist. Samas ei taha ma seda uskuda, võib-olla teen siin liiga suuri oletusi, kui arvan, et see arv on siiski enam vähem võrdne, sest need, kes vastasid „Julgeks ka oma pärisnime

kasutada...”, võivad siiski jaguneda ka pooleks - anonüümsuse pooldajateks ja pärisnime kasutamise pooldajateks.

Näide analüüsiühikule „Julgeks ka oma pärisnime kasutada aga kuna kommenteerida on võimalik anonüümselt, siis kasutatakse seda võimalust.”

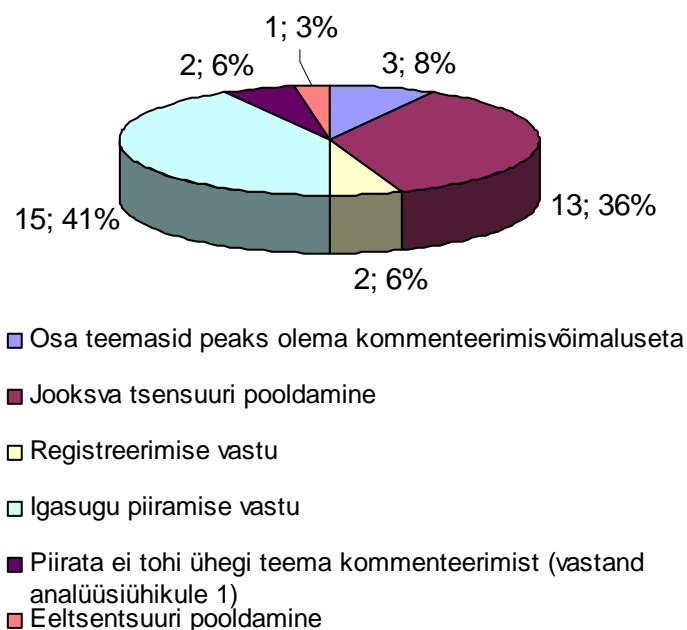
Mitte-kommar 17.04.2007 15:08 13

/----/ Oma arvamust avalikult välja öelda ma tavaliselt ei karda ja enamasti ka teen seda, kuid kommentaariumites jätan oma nime avaldamata, kuna enamasti sõimajad ja nõmetsejad avaldavad oma kommentaare anonüümselt - miks peaksin minagi siis end sopakallajatele avalikult haavatavaks tegema (või nagu artikli autor kirjeldas - laskma end pimedusest kividega loopida)? /--
-/

Regulatsioon

Regulatsiooni teemat on käsitletud 36-s kommentaaris.

Joonis 4. Regulatsioon

Joonisel 9 moodustub kaks suuremat leeri: „Jooksva tsensuuri pooldajad” (kommentaaride kustutamine) (36%) ja „Igasugu piiramise vastu” (41%). Lootsin, et analüüsiühikul „Osa teemasid peaks olema kommenteerimisvõimaluseta” saab rohkem vastukaja, sest selle tõin

koos näitega välja ka artiklis, aga kahjuks on selle kohta arvamust avaldatud ainult viies kommentaaris.

Seminaritöös „Jooksva tsentsuuri” üle pigem kaevati kui seda pooldati. Registreerimise teema oli laiemalt seminaritöös kajastatud I perioodil, mis hõlmas Eesti Päevalehe poolt kommenteerijate kohustuslikku registreerimist. Sellel ajahetkel pälvis registreerimine loomulikult negatiivse vastuvõtu, sest tegemist oli esimese katsega kommenteerimist reguleerida, samas mitte ka nii piirata, kuivõrd panna inimesed mõtlema, mida nad kirjutavad. Sellel perioodil oli registreerimise vastu 125 (61%) kommentaari ja poolt oli 66 (32%) Tabel 9.

Tabel 9. Seminaritöö I perioodi tabel registreerimise kohta (Tosso 2006)

Registreerimine		
Registreerimise vastu	125	61%
registreerimise poolt	66	32%
registreerimine ei muuda midagi	10	5%
puudub veel oma arvamus	5	2%
Kokku	206	

II-s ja III-s perioodis leidsin registreerimise kohta vähe kommentaare, kuid samas need pigem pooldasid, II-s 15 poolt ja 5 vastu ning III-s 7 poolt ja 3 vastu.

Antud bakalaureusetöö kommentaarides ei leidnud ühtegi, kes oleks registreerimise poolt, põhjus võib olla selles, et valimi moodustasid Postimees *Online*'i kommenteerijad. Oleks siin esindatud ka Eesti Päevalehe kommentaatorite arvamused, võib-olla oleksid tulemused teistsugused. Kommenteerimine Eesti Päevalehes ei ole ju kuhugi kadunud, mõnevõrra tõmbas registreerimise kohustus seda küll kokkupuole. Postimehe kommentaatorid, peavad EPL kommentaariumit liiga ahistavaks. Hiljuti, 3. mail 2007 kaotas EPL registreerimise

nõude. Aivar Pau põhjendas seda sammu järgnevalt „**Eesti kommentaariumid on arenenud piisavalt kvaliteetseks ja kommentaatorid mõistlikumaks. Eks väga palju sõltu ka sellest, millist sisu lugejatele kommenteerimiseks pakkuda.**”. Samas jättis EPL registreerinud lugejatele lisaboonused näiteks saavad nad kirjutada rubriiki "Lugejalt lugejale" oma uudiseid, arvamusi ning edastada pilte ja videoid. „Vaid registreeritud kasutajad saavad hoida "puhtana" meie kommentaariumid - nimelt saavad nad anda tavakasutajate kirjutatud kommentaaridele "+" ja "-" punkte ning kui ühe kommentaari saldo on langenud -5 peale, kustub see kommentaar automaatselt.” (Pau 2006)

Näide analüüsiühiku „Piirata ei tohi ühegi teema kommenteerimist (vastand analüüsiühikule 1)”

Koleopter 18.04.2007 13:11

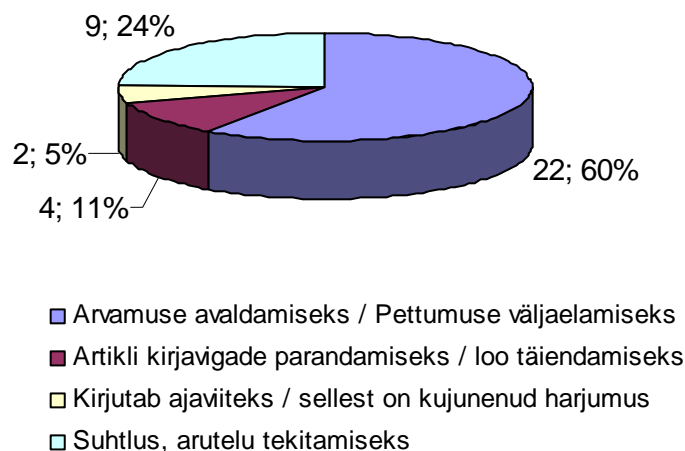
61

/---/Arvestades meie olematust liiklusjärelvalvest tingitud õnnetuste hulka, millega on kaasnemas ka kindlustusmaksete suurenemine, ei pea päris õigeks õnnetusjuhtumite mittekommenteerimist, sest enamus neist on tahtlikult põhjustatud. Loomulikult peab erilise kriitikameelega suhtuma kirjutise sisusse. /--/

Miks kirjutavad?

Antud teemat on käsitletud 37-s kommentaaris.

Joonis 5. Miks kirjutavad?

Üle poole kommenteerijatest kirjutab oma arvamuse avaldamiseks, või pettumuse väljaelamiseks. 24% kirjutab suhtluseks ja arutelu tekitamiseks. Arvamuse avaldamine, vahetu suhtlemine ja arutelu ongi kommentaariumi eesmärk.

Gallupis küsisime: "Mida lugude kommenteerimine ajalehtede veebikülgedel Teile annab?". Arvamuskülje külastajate seas oli number üks vastus samuti arvamuse avalikkusele teada andmine (47%) (Joonis 12). Vastus „Saan suhelda teiste kommenteerijatega” oli alles 5. kohal kommenteerijate seas (4%). Enne seda oli „Soov lugu täiendada teatud oluliste, mulle teada olevate faktidega” (30%), „Kommenteerin ajaviiteks” (12%) ja „Muu” (6%). Nii et natuke vastuolulised on need tulemused.

Seminaritöös kategooria "Sisu" all moodustas „arvamusavalldus” 81% kogu valimist. Sellele järgnes omavaheline diskussioon (9%) ning lisainfoga kommentaare oli (3%).

Näide analüüsiühikule „Artikli kirjavigade parandamiseks / loo täiendamiseks”:

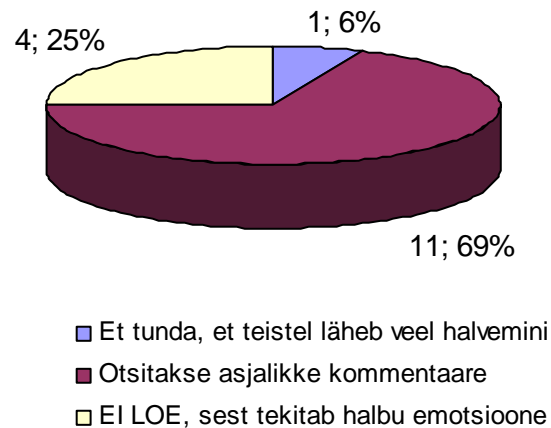
Kommentaariid 18.04.2007 14:07 64

Kommenteerin siis, kui mul on lisada artiklile mingit infot oma või tutvuskonna kogemustest, mis võiks olla ka teistele huvitav. Paratamatult ajakirjanik ju ei leia kõiki inimesi ega nende kogemusi üles ja need ei mahuks lehte ka. Viha ja solvumist ma kommentaarides ei väljenda ega taha seda seal ka näha, pigem just soovin rääkida oma tähelepanekutest artikli valguses ja saada artiklit täiendavat infot teistel kommenteerijatelt.

Miks loevad / ei loe?

Antud teemat on käsitletud 16-s kommentaaris.

Joonis 6. Miks loevad/ei loe?

16-st kommenteerijast 69% loevad selleks, et leida sealt asjalikke kommentaare.

Näide analüüsiühikule „Otsitakse asjalikke kommentaare”:

Erak 18.04.2007 19:58 77

Mina loen ka kommentaare just huvi pärast, et mida rahvas mõtleb ning sageli leian palju teravmeelsust, huumorit ja silmaringi laiendavat infot ka.

Loomulikult kasutan rohkem diagonaalis lugemist, et mõttetutest lahmimistest ja ärapanemistest kiiresti üle minna, rääkimata lihtsalt sõimlemisest, mis vist rohkem puberteetide rida.

Minu kummardus jääh-ile, kes harva sekkub, kuid alati asjakohaselt ning sageli humoorikalt.

Oleks selliseid rohkem. /---/

4.3 POSTIMEES ONLINE KÜSITLUSE TULEMUSED

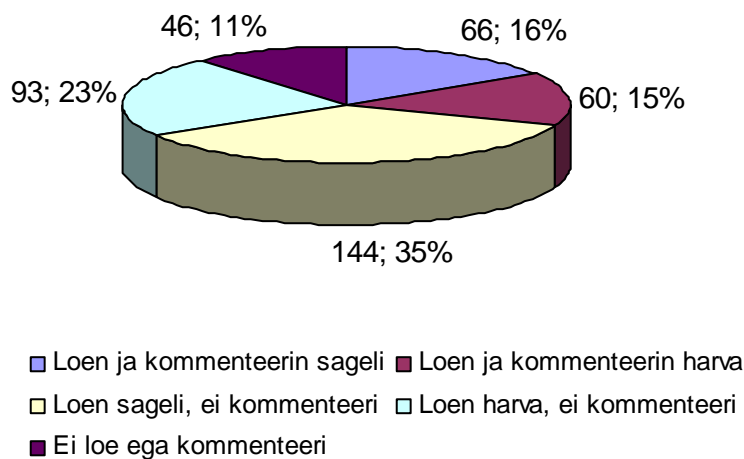
Postimees *Online*'is ilmunud küsimused koos vastanute arvuga.

1. Kui sageli kommenteerite/loete Postimehe *online*-kommentaare? (409);
2. Kuidas hindad Postimees *online*-kommentaare sisukust? (1272);
3. Kas Postimees *Online* on arvamuse avaldamiseks piisavalt vaba keskkond? (632);
4. Kas piirangud ära hoidmaks vaenu õhutavaid ja solvavaid kommentaare on Teie meelest õigustatud? (1759);
5. Mida lugude kommenteerimine ajalehtede veebikülgedel Teile annab? (935);
6. Kui sageli ületavad *online*-kommentaari Teie arvates hea maitse piiri? (1322).

1. Kui sageli kommenteerite/loete Postimehe *online*-kommentaare?

(avaldatud 12.04.2007)

Joonis 7. Kui sageli kommenteerite/loete Postimehe *online*-kommentaare?

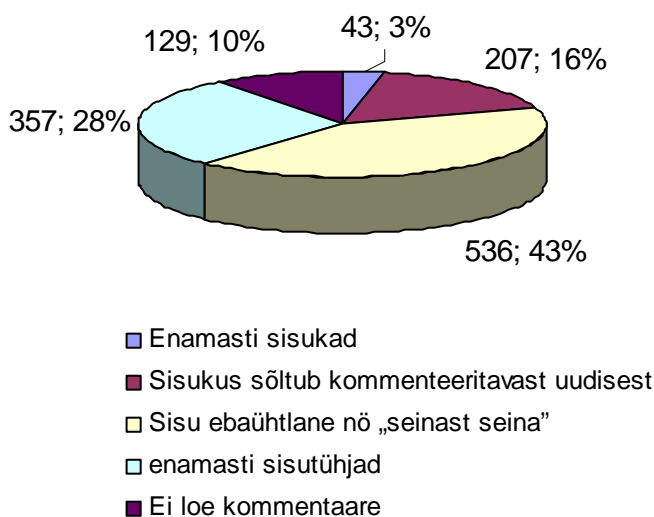
Kõige suurem protsent on „loen sageli, ei kommenteeri” (35%). Koos variandiga „loen ja kommenteerin sageli” teeb see tihti lugejateks üle poole vastanutest. „Ei loe ega kommenteeri” vastas ainult 11%, mis tähendab seda, et ülejäänud loevad vähemal või rohkemal määral.

Kommenteerimise kohta annab joonis järgmised andmed „loen ja kommenteerin” sageli (16%), „loen ja kommenteerin harva” (15%). Mis tähendab, et kommentaare pigem loetakse, kui ise kommenteeritakse. Kokku kommenteerib ainult 31%.

2. Kuidas hindad Postimees *Online*'i kommentaaride sisukust?

(avaldatud 14.03.2007)

Joonis 8. Kommentaaride sisukus Postimees *Online*'i kommentaariumis.

Kokku vastas sellele küsimusele 1272 veebilugejat. Vastanute arv on kolm korda suurem kui eelmisel küsimusel, samas kinnitab *gallup* eelmise küsimuse tulemust, sest nende hulk, kes ei loe kommentaare, jääb samuti ka siin 10% juurde.

Sisutühjaks peab kommentaare 28% ja sisukateks ainult 3%.

Arvamusartikli „Kellele kommentaarid?” kommentaare analüüsid selgus, et üks põhjus, miks on nii palju sisutuid kommentaare, tuleneb kommenteerijate meelest lugude valikust. Kommenteerijate meelest müüvad negatiivsed ja populistlikud lood nagu „Mari Leen

kaotas 16-aastaselt süütuse”, mis pälvivadki kommenteerijate meelest negatiivsed ja antud loo puhul lausa lahmivad⁴ kommentaarid.

Paljud kommenteerijad loevad kommentaare nn diagonaalselt, mis tähendab siis, et nad otsivad asjalikke kommentaare.

Näide:

Erak 18.04.2007 19:58 77

Mina loen ka kommentaare just huvi pärast, et mida rahvas mõtleb ning sageli leian palju teravmeelsust, huumorit ja silmaringi laiendavat infot ka.

Loomulikult kasutan rohkem diagonaals lugemist, et mõttetutest lahmimistest ja ärapanemistest kiiresti üle minna, rääkimata lihtsalt sõimlemisest, mis vist rohkem puberteetide rida.

Minu kummardus jääh-ile, kes harva sekkub, kuid alati asjakohaselt ning sageli humoorikalt.

Oleks selliseid rohkem. /---/

Näide: kommentaator ise küsib, miks kirjutatakse labaseid taktituid kommentaare.

pop 17.04.2007 15:31 19

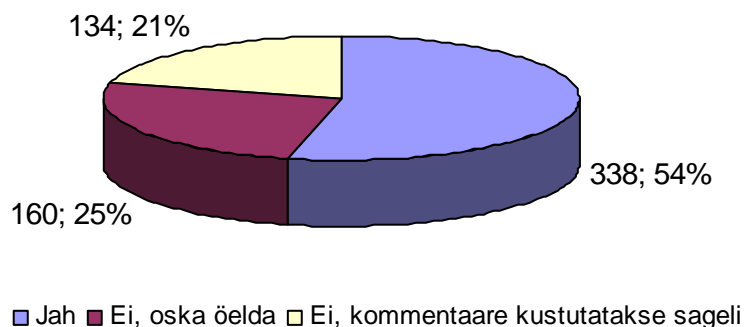
/--/ Mis ajendab inimesi õnnetuste, tragöödiate ja meedias sageli ilmuvate kohatute ja eetikatumetusteta eraeluliste lugude kohta kirjutama eriti labaseid, taktituid ja loos kirjeldatud inimeste mõnitamisele suunatud kommentaare? Sõnavabadus on ohtlik väikeste ja rumalate inimeste käes. Ajakirjanikud eksivad liig tihti eetikareeglite vastu. Eriti nn. bulvarilehtedes. Lood on intriigidelle õhutavad ja pole vaja imestada, et sellised lood saavd vastukajana väga räiget ja mõtlematut kommentaari. On lehti, kus kõiige labasemad ütlused tuuakse eraldi välja, et rumalust võimendada. Näiteks tuuakse esile mõne kõrge ametniku sissetulekud, mis päästavad valla labase kommenteerimilaviini, mis suunatud inimese eraelule.

⁴ Lahmivad ja ärapanevad kommentaarid- kommenteerijate omavaheline keelepruuk, mis tähendab halvasti ütlemist.

3. Kas Postimees *Online* on arvamuse avaldamiseks piisavalt vaba keskkond?

(avaldatud 15.03.2007)

Joonis 9. Kas Postimees *Online* on arvamuse avaldamiseks piisavalt vaba keskkond?

Vastanute arv 632.

Üle poole vastanutest peab Postimees *Online*'i kommentaariumi piisavalt vabaks keskkonnaks. Arvan, et Postimehe jaoks on see väga hea tulemus. Arras väidab oma bakalaureusetöö tulemustes, et Postimees kustutab keskmiselt 13 kommentaari päevas (Arras 2007). Seda pole minu meelest üldse palju, samas joonis 9 näitab, et 21% arvab, et kommentaare kustutatakse sageli. Arvan, et see arvamus tuleneb sellest, et sageli see, kelle kommentaar ära kustutatakse, teeb päris kõva lärmi ja nii võibki jääda mulje, et kustutatakse väga palju.

Näide:

Jääh 18.04.2007 17:02 68

/---/ Ja hoolimata minu mitmesugustest mõtetest PM tsensorite suhtes, pean õigluse huvides ütleva, et PM kommium on Delfi kõrval kõige vabam. Ma olen aru saanud, et ka Delfis ei tsenseerita? Et ei tsenseerita üldse? Aga täpselt ma ei tea. Päevalehe kommium on tõesti mõttetu ja sama mõttetu on ka EE oma. See on surnud kommium. /---/

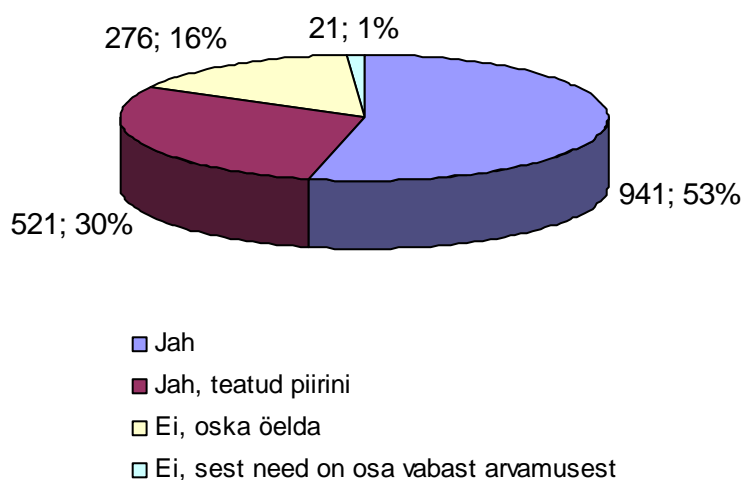
Joonis 3 näitab, et suur hulk on neid, kes ei oska küsimusele vastata. Selle üpris suure protsendi taga võivad olla need vastajad, kes ise ei kommenteeri, ainult loevad (joonis 1).

Regulatsiooni küsimused

4. Kas piirangud vaenu õhutavatele ja solvavatele kommentaaridele on õigustatud?

(avaldatud 27.03.2007)

Joonis 10. Kas piirangud vaenu õhutavatele ja solvavatele kommentaaridele on õigustatud?

See küsimus pälvis kõige suurema tähelepanu - vastajaid 1759. Tervelt 53% õigustavad piiranguid vaenu õhutavatele ja solvavatele kommentaaridele ja 29% on selle poolt teatud piirini. See tulemus mõneti üllatas mind, sest seminaritöö andis täiesti vastupidise tulemi.

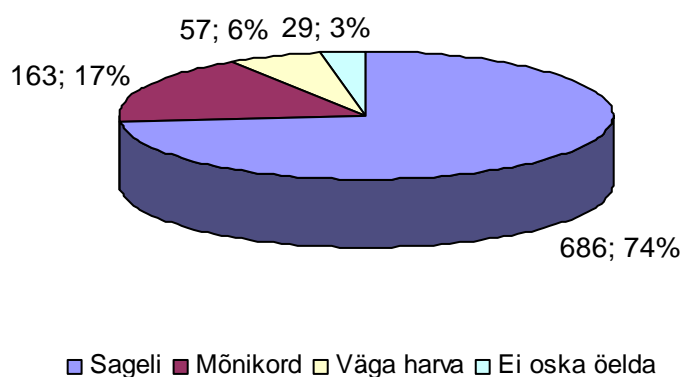
Nelja väljaande kommenteerijad olid igasuguse piiramise vastu, tuues välja eri etappides erinevaid argumente ja põhjusi, näiteks sõnavabadus. Seminaritöö tulemuste koondtabel (Tabel 1) näitab, et 8% kommentaaridest võis liigitada analüüsiühikusse „Esineb laimu ja roppusi, midagi peaks selle vastu ette võtma”. Endale teadvustati, et sellised kommentaarid on olemas ja nendega tuleb midagi ette võtta. Kuid sellel ajal (seminaritöö vaatlusperiood 25.04.2005-01.05.2006) ei teatud milline vahend oleks kõige parem. Antud töö üks eesmärk ongi välja selgitada, milline variant meeldiks kommenteerijatele endile kõige enam, teema arutlusest on nüüd mõni aeg möödas, ehk on kommenteerijate vastumeelsus mõningaselt määral leevenenud.

Üks põhjus, miks praegune töö just sellise tulemuse andis, on see, et tegu on arvamuskülje lugejate arvamusega, kellest kuulus kategooriasse „ei loe ega kommenteeri” 11% (joonis 1). Aga võib-olla on ka kommenteerijad vahepeal arenenud. Seda, mida kommenteerijad ise arvavad, saab teada töö järgmises osas.

5. Kui sageli ületavad *online*-kommentaariid hea maitse piiri?

(avaldatud 28.03.2007)

Joonis 11. Kui sageli ületavad *online*-kommentaariid hea maitse piiri?

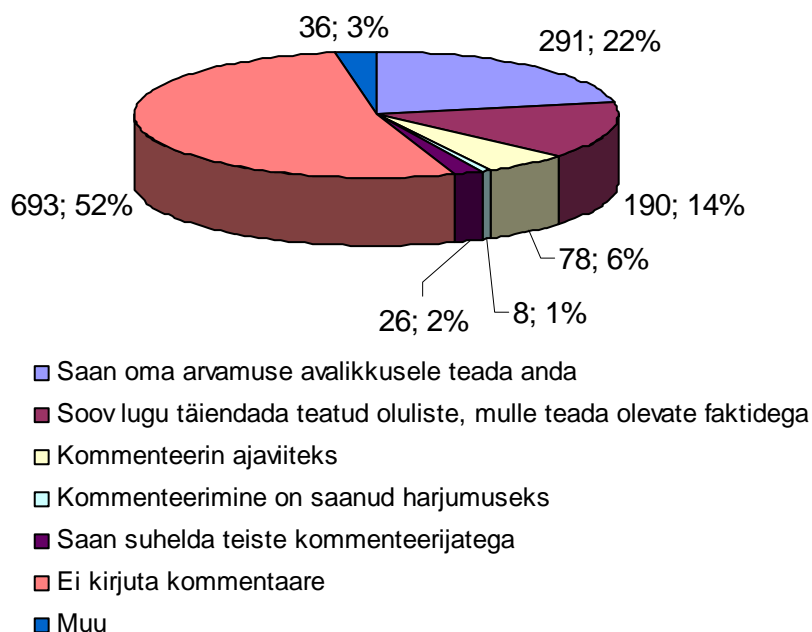
Kokku vastas küsimusele 935 arvamuskülje külastajat. Tervelt 74% arvab, et *online* kommentaarides minnakse sageli üle hea maitse piiri.

Kui võtta seminaritöö koondtabeli (Tabel 1) siis selle järgi võis 8% kommentaaridest võis liigitada analüüsiühikusse „Esineb laimu ja roppusi, midagi peaks selle vastu ette võtma”. Seminaritöö vaatluse ajal jäi õhku küsimus, mida selliste kommentaaridega ette võtta. Registreerimine ei tulnud kommenteerijate meelest kõne alla, sest selle vastaseid oli poole rohkem kui pooldajaid, kustutamine piiras kommenteerijate meelest sõnavabadust või kui kustutati, jäi kommenteerijatele segaseks, kust läks leimi piir.

6. Mida lugude kommenteerimine ajalehtede veebikülgedel Teile annab?

(avaldatud 13.03.2007)

Joonis 12. Mida lugude kommenteerimine ajalehtede veebikülgedel Teile annab?

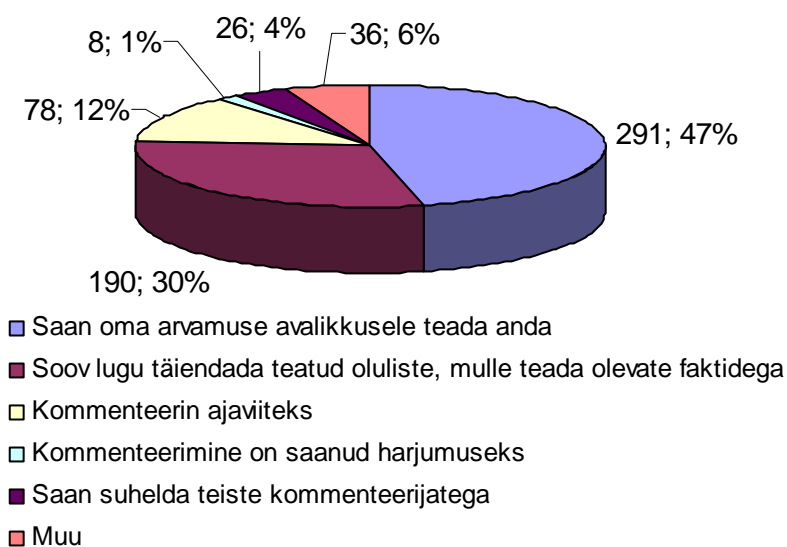
Kokku on küsimusele vastanud 1322 Postimehe arvamuskülje külastajat. Peamine põhjus, miks kommenteeritakse, on oma arvamuse avaldamine, mis on ka igati loogiline tulem. Analüüsiühik „soov lugu täiendada teatud oluliste, mulle teada olevate faktidega” kogus tervelt 14% vastustest.

Seminaritöös oli 2915 kommentaarist arvamusavaldusi 81%, bakalaureusetöö küsitluse järgi kommenteeritakse arvamuse avalikustamiseks 47% juhtudel. Vahe on päris suur. Mind paneb mõtlema see 30%, kes on vastanud, et kommenteerib loo täiendamiseks, talle teadaolevate faktidega. Seminaritöö tulemis oli, et lisainfoga kommentaare oli kõigest 3% ja artikli kitsaskohtadele viitas 0% (5 kommentaari 2915st)(Tosso 2006). Kas võib olla, et küsimusele vastaja mõtleb, et täiendab lugu oma arvamusega ja temapoolsed faktid on ka arvamus? Siinkohal jätan küsimused õhku ja tulen nende juurde tagas töö lõpuosas, kus

lisaks seminaritöö andmetele ja gallupi tulemustele on vastu veel ka panna kommenteerijate endi arvamus.

Kui siit bakalaureuse töö andmetest ära võtta vastusevariandi „Ei kirjuta kommentaare” saame, et kirjutajatest 47% kirjutab oma arvamuse avaldamiseks (joonis 8).

Joonis 13. Kommenteerimise ajendid

Tervelt 30% kirjutab selleks, et lugu teatud faktidega täiendada. Seminaritöös tehtud kommentaaride analüüs näitas, et reaalsuses on see arv aga palju väiksem - „lisainfoga kommentaare” oli 3%.

Seminaritöös oli ära toodud ka analüüsiühik „Omavaheline diskussioon (teemasse puutuv)”, seda oli 9% kogu analüüsitud kommentaaridest. Antud töös on see 4%, mis on suhteliselt sarnane tulem.

5. JÄRELDUSED

Vastused uurimisküsimustele ja hüpoteesidele

1. Millised on kommenteerijate põhiargumendid seaduseelnõu vastu?

Tabel 10. Seminaritöö III perioodi esikümne ja bakalaureusetöö esikümne võrdlus. Tabelis on antud mõlema perioodi kõigi kategooriate 10 enim hääli saanud analüüsiühikut.

nr	III periood			Bakalaureusetöö			Koha muut
1.	eelnõu vastu	290	30%	eelnõu vastu	75	37%	(-)
2.	antud seadus poliitikutele kasulik	140	15%	Eelnõu poolt	32	15%	(+4)
3.	eelnõu piirab sõnavabadust	110	11%	kritiseeritakse R. Langi	30	14%	(+1)
4.	kritiseeritakse R. Langi	90	9%	antud seadus poliitikutele kasulik	19	9%	(-2)
5.	laimu raske määratleda	70	7%	justiitsminister võiks tegeleda mõne palju olulisema probleemiga	15	7%	(+2)
6.	Eelnõu poolt	67	7%	eelnõu piirab sõnavabadust	9	4%	(-3)
7.	Justiitsminister (harvem ka poliitikut) võiks tegeleda mõne palju olulisema probleemiga	56	6%	kirjutama peaks oma nime all ja vastutama oma sõnade eest	9	4%	(+1)
8.	kirjutama peaks oma nime all ja vastutama oma sõnade eest	54	5%	registreerimise poolt	8	4%	(0)
9.	toimub vene aega tagasi minek/ võrdlus Venemaaga	44	5%	toimub vene aega tagasi minek/ võrdlus Venemaaga	7	3%	(-)
10.	Valitseb ebavõrdsus	36	4%	laimamine ja sõnavabadus pole sünonüümid, pooldab Langi eelnõud	6	3%	(0)

Tingmärgid: (-) koht tabelis ei ole muutunud, (+n) koht tabelis tõusnud, (-n) koht tabelis langenud, (0) võrreldes III perioodiga puudus tabelist.

III perioodist on möödunud üle aasta, kuid vastuseis eelnõule on endiselt tugev ning asub kõikumatumal esimesel kohal. Protsentuaalselt on see isegi kasvanud. Vastasseisu põhjendatakse järgmiste argumentidega:

- **Antud seadus poliitikutele kasulik** (9%). Kommenteerijate meelest on poliitikut

need, kelle kohta kõige enam sõimu kirjutatakse, ja sellega on loomulikult poliitikutel raske leppida. Samuti ka hirm, et keegi võib kommentaarides anonüümselt rohkem välja rääkida kui poliitikutele meeldiks. Samas võrreldes bakalaureusetöö tulemusi seminaritöö tulemustega on selle argumendi toetajate hulk langenud 15%-lt 9%-le. Kui seminaritöös oli ta isegi teisel kohal, siis nüüd on ta langenud neljandale.

- **Eelnõu piirab sõnavabadust.** Osakaal on langenud 11%-lt 4%le, kuid on endiselt kommentaarides kõneaineks. Vähenemise põhjuseks võib olla asjaolu, et kommenteerijad saavad ise ka aru, et kommentaarides leidub lihtsalt väljaelamist, sõimu, vaenu ja laimu.
- **Toimub tagasimineku aega.** Sellest nõukogude hirmust on väga rase üle saada ja kommenteerijad kardavad samasuguse korra kehtestamist.
- **Laimu raske määratleda.** Seminaritöös viiendal kohal, bakalaureusetöö esikümnest jäi see väga napilt välja, kuid see argument on täiesti olemas. Kommenteerijate meelest on inimeste tundlikkuse lävi väga erinev.

Antud tabel annab vastuse ka 1. hüpoteesile: **aja möödudes vastasseis seaduseelnõule säilib.**

Nagu tabelist näha, vastasseis seaduseelnõule püsib. Kuid oluliselt on tõusnud ka nende hulk, kes toetavad nn Delfi eelnõud, osakaal on tõusnud 7%-lt 15%-ni. Suurenenud on ka nende kommentaaride arv, kus soovitatakse ausse tõsta oma nime all kommenteerimine ja samas ka vastutamine ning oma poolehoidu on mõneti võitnud ka registreerimine.

2. Mis on kommentaaride kirjutamise eesmärk?

Antud uurimisküsimusele annavad vastuse arvamusküsimusele „Kellele kommentaarid?“ kommentaaride analüüs, gallup ja seminaritöö tulemused.

Kommentaare kirjutatakse peamiselt arvamuse avaldamiseks. Kommentaaride analüüs näitas, et 60% kirjutab arvamuse avaldamiseks (joonis 5) ja sama näitaja gallupis oli 47% (joonis 13). Seminaritöös kommentaare sisu järgi analüüsides oli tervest valimist arvamused tervelt 81%.

Teiseks põhjuseks on „loo kirjavigade parandamiseks, loo täiendamiseks”.

Arvamusartikli tulemus 11%, gallupis 30%, seminaritöö tulemustes oli see variant kõigest 3%. Gallupis oli sõnastatud antud ühik järgmiselt „soov lugu täiendada teatud oluliste, mulle teada olevate faktidega”, sellest võib järeldada, et nii mõnigi kommenteerija võib pidada oma arvamust faktiks. Loomulikult on arvamus tema kirjutaja poolt oluline kuid päris fakte ja loo täiendusi leiab siiski kommentaarides vähem, kui 30%.

Lisaks kirjutatakse veel ka ajatäiteks ja mõnele üksikule on see ka harjumuseks saanud (gallupis 1%)

3. Kuidas kommenteerijad ise arvamuste sisu hindavad?

Kommentaari analüüs näitas, et kommentaaride sisu on seinast sein ja kommenteerijate meelest sõltub sisu ka kommenteeritavast uudisest. Samale tulemusele jõudis ka Rumm oma bakalaureusetöös.

Samas tõdetakse, et roppused, laim ja viha õhutamise on kommentaarides täiesti olemas. Sageli otsitakse kommentaarides neid väheseid argumenteeritud arvamused või loo täiendusi (otsitakse asjalikke kommentaare 69%, arvamusartikli analüüsi tulem).

Gallup andis järgmise tulemuse: 3% peab Postimehe kommentaare enamasti sisukateks, 16% arvab, et sisu sõltub uudisest, 43% pidas sisu ebahütlaseks nõ „seinast sein”. Tervelt 28% meelest olid kommentaarid enamasti sisutühjad, 10% ei lugenud üldse (joonis 8).

4. Millist regulatsioonimeetodit kommenteerijad ise eelistaksid?

Antud tööst ei tulnud välja kindlat regulatsioonivahendit, mis rahuldaks kõiki, arvan, et sellist päriselt olemas polegi. Igal kommenteerijal on omad hirmud seoses reguleerimisega.

Kuid päris kindlalt võib väita, et see vahend praegusel hetkel ei ole kindlasti seadus. Kui vaadata tabelit 10, siis näeme, et kasvanud on tublisti ka eelnõu pooldajate osakaal, kuid see ei ole praegusel hetkel veel piisavalt suur toetus.

Kui seminaritöö tulemuseks oli, et kommenteerijad on peaaegu igasuguse regulatsiooni vastu, siis bakalaureusetöö analüüsid näitasid, et see vastasseis ei ole enam nii valdav, järjest rohkem kommenteerijaid mõistab, et mingeid piiranguid või regulatsioone on siiski vaja. Päris palju pakuti ka ise midagi välja või toetati üht või teist vahendit.

Arvamusartikli kommentaaride analüüsist selgus, et 41% oli igasuguse piiramise vastu, 36% toetas jooksvat tsensuuri, 8% arvas, et osa teemasid peab olema kommoteerimisvõimaluseta (vt joonis 4). Registreerimist ei pooldanud Postimehe kommenteerijad üldse.

Gallupi tulemustest tooksin välja tulemused küsimusele "Kas Postimees Online on arvamuse avaldamiseks piisavalt vaba keskkond?". 54% arvas, et on, 25% ei osanud öelda ja 21% arvas, et kommentaare kustutatakse sageli. Paljud kommenteerijad pidasid ainult Delfit vabamaks, kuid järgmisena rõhutasid Postimeest, 54% ei ole paha tulemus.

Arvan, et hetkel on kõige populaarsem regulatsioonivahend kommenteerijate meelest kommentaaride kustutamine. Sellega ollakse juba suhteliselt harjunud ja saadakse selle vajadusest aru. Siinkohal jääb muidugi üles kustutajate erapooletuse argument.

Kommentaare analüüsidest tundus mulle, et populaarsust on võitmas ka peidetud identifitseeritavusega kommoteerimine, kus väljaanne teab, kellega on tegemist, kasutaja aga kommoteerib ikka *aliasega*. See eeldab aga jälle registreerimist, mis millegipärast on kommenteerijate meelest liiga tüütu.

Anonüümsus

Käsitledes regulatsiooni teemat ei saa me mööda minna ka anonüümsusest. Arvamusartikli tulemustest joonisel 3 on näha, et anonüümsust pooldab 29%, samas aga 29% julgeks ka

oma pärisnime kasutada (praegu nad ei tee seda, sest kommenteeritakse ikka enamasti anonüümselt) ja pärisnime kasutamise poolt oli 34%.

2. hüpotees. Kommentaatorid on regulatsiooni (piirangute) vastu.

Nagu uurimusküsimus 4 näitas, ei ole kommenteerijad enam nii regulatsiooni vastu, kui seda oldi seminaritöö ajal. Seda, et kommentaariumid on edasi arenenud, näitab minu meelest ka see, et Eesti Päevaleht oma keskkonnas registreerimise nõude ära kaotas, põhjendades seda kommenteerijate arenguga.

Analüüsitud kommentaaridest paljudes pakuti välja vahendeid, kuidas saaks võidelda leimavate või vaenuõhutavate kommentaaride vastu. Kasvanud on ka seaduseelnõu pooldajate protsent. Kõik see räägib vastu minu seminaritöö tulemustele. Muidugi ei räägi me siin 100%-lisest muutusest, kuid kindlasti liigume selles suunas, kus üha enam mõistetakse, et mingid piirangud on vajalikud.

Hüpotees pigem ei leidnud tõestust. Pigem ollakse vastu väga jäigale reguleerimisele, aga samas näitavad tulemused, et kommentaatorid teadvustavad üsna valdavalt, et midagi tuleb ette võtta ja et valdkonnas on probleeme.

6. DISKUSSIOON

Minu töö näitab, et me liigume parema kommentaariumi poole, sest kui kommenteerijad juba ise saavad aru, et teatud piirangud on vajalikud, on see suur samm edasi. Samas ei poolda nad jäika seadust, mis oli küllaltki ootuspärane tulem. Ka Lessing ei pooldanud jäika seadust (Lessing 2006) mis on kooskõlas selle töö tulemusega. Kui seaduseelnõu peaks tõesti uuesti arutlusele tulema ja vastu võetama, siis peaks piirama võimalikult vähe ja sellele peaks eelnema põhjalik arutelu.

Arvan, et on võimatu leida sellist regulatsioonivahendit, mis rahuldaks kõiki kommenteerijaid. See pole vist ka eraldi eesmärk, leida tuleb kesktee. Seda uuringut läbi viies, eriti oma arvamuse artikli kommentaare lugedes, tundus mulle, et kommenteerijad ootavad selle teema laiemat arutelu. Nad ootavad ajakirjanike poolt rohkem selgitust, mida seaduseelnõu endast kujutama hakkab.

Üks kommentaaridest pani mind juurdlema, mis siis juhtuks, kui ajakirjanik või hoopis veebitoimetaja vahel oma nime all mõnele arukale kommenteerijale vastaks. Selline lahendus muudaks kommentaariumi **interaktiivseks**. Interaktiivsus aga võib tõsta oluliselt kommentaariumi taset. Samas aitaks see ehk isegi kommenteerijaid kasvatada, sest neil tekib eesmärk kirjutada hea kommentaar, kuna see võib siis pälvida autori tähelepanu.

Antud uurimus oleks andnud parema tulemuse, kui oleks saanud kasutada veebiankeeti, subjektiivsust oleks vähem olnud. Lisaks sellele on praegune uurimustöö veidi kallutatud Postimehe kommentaatorite arvamuse poole, sest arvamuse lugu ja gallup ilmusid ainult seal. Kogu kommenteerijaskonna arvamuse teadasaamiseks oleks vaja aga kaasata ka teised veebiväljaanded, sest kommenteerijad erinevad kommentaariumite lõikes. Kui minu bakalaureusetöö keskendus peamiselt Postimehele, siis paralleelselt tehtud 2 bakalaureusetööd Arrase (EPL, SL Õhtuleht, Postimees) ja Raigi (Delfi, EPL) omad keskendusid ka teistele väljaannetele ning probleemidele. Neid kolme tööd koos vaadates ja analüüsides võiks saada selgema ja kõnekama pildi praegusest olukorrast ja

probleemidest kommenteerimise maastikul. Küsimuse ei ole ainult reguleerimises, vaid ka põhjustes, miks on kommentaarid täna sellised nagu nad on.

Töö edasiarendusena näen ühe võimalusena ise kommentaariumisse minemist ja seal diskussioonis osalemist, kui vaja, siis seda ka ärgitades.

7. KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö uuris Eesti päevalehtede internetikommentaatorite suhtumist nn Delfi eelnõusse (Elektroonilise side seaduse, infoühiskonna teenuse seaduse, karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu) ja teistesse kommenteerimist reguleerivatesse vahenditesse ajavahemikus 25.02.2005-09.05.2007.

Meetoditena on töös kasutatud tekstianalüüsi, kus analüüsi ühikuks oli kommentaar, ja standardiseeritud veebiküsitlust.

Töö põhiküsimused ja hüpoteesid olid:

1. Millised on kommenteerijate põhiargumendid seaduseelnõu vastu?
2. Millist regulatsiooni meetodit kommenteerijad ise eelistaksid?

Hüpotees 1. Aja möödudes vastasseis seaduseelnõule säilib.

Hüpotees 2. Kommentaatorid on regulatsiooni (piirangute) vastu.

Osa bakalaureusetööst põhineb seminaritööl (Tosso 2006). Analüüsitud on 2915 kommentaari seminaritöö jaoks ajavahemikus 25.02.2005-01.05.2006 ja 266 kommentaari bakalaureusetöö raames ajavahemikus 8.05.2007-9.05.2007. Analüüsitavad kommentaarid olid kirjutatud artiklitele, mis käsitlesid kommenteerimist piiravaid regulatsioonivahendeid (nt registreerimine, kustutamine, seaduseelnõu).

Avaldatud sai arvamusartikkel „Kellele kommentaarid” Postimees *Online*'is (17.04.2007), mille eesmärk oli kommenteerijad panna ise kommentaariumis regulatsiooni teemal arutlema. Artikkel pälvis 91 kommentaari, mida analüüsisin samuti tekstianalüüsi abil.

Lisaks said Postimehe Online'is **gallupis avaldatud 6 küsimust** eesmärgiga teada saada, mida lugejad ja ka kommenteerijad arvavad regulatsioonist ja kommenteerimisest üldiselt.

Kõiki neid andmeid on analüüsitud võrdlevalt ja saadud põhiuurimusküsimuste ja hüpoteesidele järgmised vastused:

1. Põhiargumendid seaduseelnõu vastu olid, et seadus on Eesti poliitikutele enestele kasulik ning eelnõu piiraks sõnavabadust.
2. Selget eelistust kommenteerijatel regulatsioonivahendi osas ei tundunud olevat, kuid kindlasti ei nähta sellena seadust.

Hüpotees 1: aja möödudes vastasseis seaduseelnõule säilib. Hüpotees pidas paika.

Hüpotees 2: kommentaatorid on regulatsiooni (piirangute) vastu. See hüpotees pigem ei leidnud tõestust, kuigi tõusnud on nende kommenteerijate arv, kes mõistavad reguleerimise vajadust.

Teemat oli vaja uurida, et kaardistada hetkeolukord Eesti päevalehtede kommentaariumites enne, kui algab seaduseelnõu arutelu.

Soovin tänada oma juhendajale Vallo Nuustile, kannatlikkuse ja abistavate nõuannete eest. Tänu sõnad ka Postimees *Online* toimetusele, eriti Aivar Reinapile meeldiva koostöö eest.

8. SUMMARY

Title: Attitude of commentators towards adopting regulative norms on online commentary rooms

In the bachelor's thesis the attitude of online commentators towards the so-called Delfi draft (draft legislation amending the Electronic Communication Act, the Information Society Services Act, the Penal Code, the Code of Criminal Procedure and the Code of Misdemeanor Procedure) and other means regulating commenting was researched involving the period 25.02.2005-07.05.2007.

The methods used were text analysis, with a comment as a unit of analysis, and a standard online questionnaire.

The main questions and hypotheses of the thesis were:

1. Which are the principal arguments of commentators against the draft legislation?
2. Which method of regulation is preferred by the commentators themselves?

Hypothesis 1. Opposition to the draft legislation is maintained although time passes.

Hypothesis 2. Commentators are against any regulations (limitations).

The research work for the seminar is a part of the bachelor's thesis. During the first period (25.02.2005-01.05.2006) 2915 comments were analyzed for the seminar. During the second period (08.05.2007-09.05.2007) 266 comments were analyzed for the thesis. The analyzed comments had been made on the articles, which dealt with regulating means imposing limits on making comments, e.g. registration, deletion, draft legislation.

An article was published in *Postimees* online to encourage the commentators to express their opinions in the commentary room with regard to the imposition of regulations. The

article received 91 comments and these comments were also analyzed by the means of text analysis.

There were also published 6 questions on the web page of *Postimees*. The aim of these questions was to find out the opinions of readers and commentators with regard to regulations and commenting in general.

All these data were compared and analyzed and the questions and hypotheses got the following answers:

1. The principal arguments against the draft legislation were that Estonian politicians would benefit from this law and this draft will restrict the freedom of speech.
2. The commentators did not suggest any preferred means of regulation, but they are definitely against any restricting laws.

Hypothesis 1: Opposition to the draft legislation is maintained although time passes. It has proved true.

Hypothesis 2. Commentators are against any regulation (limitations). It was partially proved as the number of those commentators, who understand the need for regulations, has increased.

There was a need to carry out a research in the given issue to map the present situation in commentary rooms of the Estonian daily newspapers before the corresponding draft legislation will be open for discussion.

9. KASUTATUD ALLIKAD

- Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppetool, (2006). Uuring mina, maailm ja meedia käsikirjalised uuringutabelid.
- Arras, K. (2007) Leimi tõrjumise põhimõtted toimetustes”. Käsikirjaline bakalaureusetöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
- Delfi, (2007). Lang soojendab Delfi eelnõu jälle üles. 8.mai
- Habermas, J. (2001). Avalikkuse struktuurimuutus. Trükikoda OÜ Greif.
- Kalmus, V. & M. Lauristin & P. Pruulmann-Vengerfeldt. (2004). Eesti elavik 21. sajandi algul: ülevaade uurimuse Mina. Maailma. Meedia tulemustest. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Kikkas, K. (2006). ITK loengumaterjal.
<http://www.kakupesa.net:8080/akadeemia/arhiiv/ITSPEA/loengud/loeng11>
Vaadatud 25.mai 2007.
- Lessing, L. (2006). Code. <http://pdf.codev2.cc/Lessig-Codev2.pdf>
- Maimets, A. (2005). Narva leht keelustas internetikommentaareid. Postimees *online*, 9.märts.
- McQuail, D. (2004). McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Postimees online, (2007). Rein Lang: tõstame „Delfi-eelnõu” jälle päevakorda. 8.mai
- Raig, K. (2007). Postimehe, Eesti Päevalehe ning Delfi kommentaariumite ja kommentaaritorite võrdlus Hollandi suursaadiku lahkumise skandaali näitel. Käsikirjaline seminaritöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
- Raig, K. (2007). „Kommentaarium – kellele, miks ja millises vormis”. Käsikirjaline bakalaureusetöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
- Rum, P. (2006). Sotsiaalse resonantsi juhtumite analüüs: avalikkuse tähelepanu koondumine ning sellega arvestamine lehetoimetustes. Käsikirjaline bakalaureusetöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.

- Tosso, E. (2006). *Online* kommenteerimise regulatsiooni poolt ja vastu. Käsikirjaline seminaritöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
- Pau, A. (2006). Päevaleht Online'is tänasest kommenteerimine vaba!. EPL online, 3.mai.
- Price, V. & D. F. Roberts (1987). Public Opinion Processes. C.R. Bege & S.H. Chaffee (toim.). Handbook of Communication. Newbury Park, London & New Delhi; Sage.
- Vihalemm, P. Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid. Käsikirjaline loengukonspekt sügissemestrist 2004. TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.

10. LISA 1

10.1 POSTIMEES ONLINE'S ILMUNUD ARTIKKEL

Erle Tosso: Kellele kommentaarid? (91)

17.04.2007 13:35

Erle Tosso, Tartu Ülikooli ajakirjandustudeng

Kommentaariid on kui pimedusest välja vihisevad kivid. Sihtmärk on tavaliselt valgustatud, kivide viskaja aga öö pimedamal poolel. Miks me kommenteerime? Kas sellepärast, et pimedus annab julguse öelda asju, mida päevavalguses paljud meist öelda ei söändaks?

Kommentaarium on koht, kus ennast välja elada. Uuringud näitavad, et kommentaarid peegeldavad pigem ühiskonna arvamuse negatiivset poolt. Nii loemegi negatiivseid emotsioone ja otsime nende seast üksikuid positiivseid.

Mida teha, et positiivseid ja objektiivseid kommentaare oleks rohkem? See küsimus on olnud õhus juba mitu aastat, kuid jäänud seni kindla vastuseta.

Ajalehed on lahendanud küsimuse erinevalt: registreerimine, mitmesugused sõnadefiltrid, moderaatorid, iseregulatsioon, kommentaaride kustutamine, kommenteerija kõrvaldamine mõneks ajaks jne.

Postimehe veebiküljel läbi viidud gallup näitas, et 53,5 protsenti vastanutest peab õigustatuks piiranguid vaenu õhutavatele ja solvavatele kommentaaridele. Piiranguid teatud piirini pidas õigustatuks 29,62 protsenti vastanutest. 73,37 protsenti vastanutest leidis, et kommentaarid ületavad sageli hea maitse piiri.

14.04.2007 ilmunud artikli „Reisirongi ja sõiduauto kokkupõrkes hukkus naine” juurest leiame Opossumi kommentaari: „Lgp Postimehe toimetus, palun sulgege kommentaaride lk. selliste uudiste juures”. Tekib küsimus, kas peaks veel rohkem kommentaare kustutama või kuidagi muud moodi seda valdkonda reguleerima? Samas - liigne regulatsioon võib võtta kommentaariumilt vaba mõtteplatsi funktsiooni.

Kutsun siinkohal kommentaatoreid kirjutama, mida nemad asjast arvavad. Milline on Teie hinnang kommentaaride sisukuse, anonüümsuse, kustutamise ja muude regulatsioonivahendite kohta. Saadud aramusavaldusi kasutatakse bakalaureusetöös.

11. LISA 2

Seminaritöö kodeerimisjuhend

1. Sisu

1. arvamusavaldus;
2. lisa infoga kommentaar;
3. viitab artikli kitsaskohtadele;
4. omavaheline diskussioon (teemasse puutuv);
5. sõim;
6. teemasse mitte puutuv kommentaar;
7. kaevatakse registreerimisega seotud probleemide üle.

2. Kommenteerija suhtumine autorisse ja artiklisse:

1. poolehoiuga, jagatakse üldiselt tema seisukohti;
2. kritiseeritakse autorit;
3. kritiseeritakse autori seisukohti;
4. solvav või põlastav suhtumine autorisse/ loosse;
5. puudub.

3. Kommenteerija seisukoht

o **Leimi**

1. kommenteerija seisukoht, et anonüümne kommentaar ei saa kedagi solvata, sest see on anonüümne;
2. kommenteerija soovib mitte lugeda neil inimestel kommentaare, keda see võib häirida;
3. kui laim seadusega keelata siis on selle piire raske määratleda, inimeste valulävi erinev/ kas iga kriitika on laim?
4. koos seadusega pööratakse au ja väärkuse kaitse rahaks, samas kuidas saab raha taastada solvatu au ja väärkust;
5. mis ühele lubatud see teisele keelatud (on olemas võrdsemast võrdsed);
6. autori arvates esineb leimi/ roppusi ja ta on selle vastu, kuidagi peaks; olema ikka reguleeritud;
7. autor on nõus oma sõnade eest vastutama ja ka teised peaks seda tegema;
8. selle poolt, et leimi hakatakse seadusega piirama, karistatav;

9. kampaania leimi vastu;
10. kampaania leimi poolt.

○ **Sõnavabadus**

1. kommenteerija pooldab Langi eelnõud (laimamine ja sõnavabadus pole sünonüümid);
2. sõnavabadusel ja sõnavabadusel on vahe, kommentaarid on liiga labaseks läinud/ Tegu pole sõnavabadusega vaid moraalse allakäiguga;
3. Langi eelnõu piirab sõnavabadust/ arvamusi ei saa keelata;
4. Eestis puudub reaalne sõnavabadus (lehed kuuluvad erafirmadele);
5. kommentaar on ainuke koht kus saab oma arvamust poliitikute kohta avaldada (lehed ei avalda);
6. tsensuuri vastu;
7. toimub vene aega tagasi minek/ võrdlus Venemaaga;
8. vabadusega kaasneb ka vastutus.

○ **Seadus**

1. seaduse vastu;
2. seadus on ettekäändeks saada kontrolli alla ajakirjandust;
3. politseiriik;
4. justiitsminister võiks tegeleda mõne palju olulisema probleemiga;
5. Milleks see seaduse arutelu, ei näe probleemi;
6. eelnõu poolt;
7. kommenteerija kritiseerib Langi (rumal mees);
8. antud teema on tüütuks muutunud;
9. Antud seadus on poliitikutele kasulik;
10. seadust pole võimalik ellu rakendada, tehniliselt raske teostada;

○ **Õige nime kasutamine/ kirjutaja anonüümsus**

1. anonüümsuse poolt/ paljud kirjanikud kasutavad ka varjunimesid ja sellest pole midagi halba;

2. inimese mitmed rollid ei luba tal kirjutada oma õige nime all (võib töökoha kaotada jne);
3. kommenteerija tahab, et inimesed kirjutaksid oma õige nime all ja vastutaksid oma sõnade eest.

o **registreerimine**

1. registreerimise poolt;
2. registreerimise vastu;
3. puudub veel oma arvamus;
4. registreerimine ei muuda midagi.

o **Muu**

1. vähem sõimu rohkem argumenteeritud kommentaare;
2. kommenteerimiseks võiksid olla vastavad portaalid;
3. puuduvad asjalikud kommentaarid;
4. Eesti ajakirjandus pole erapooletu/ professionaalne (võivad levitada erapooletut/ka laimavat infot, kokkumäng poliitikutega);
5. kritiseeritakse leim-sõna;
6. kaevatakse kommentaari kustutamise / tsensuuri üle;
7. anonüümsust internetis ei ole olemas;
8. kommenteerijal on kehvad mälestused nime kasutamisest;
9. meedia provotseerib leimi;
10. kommenteerimine/ Internet keelustada.

12. LISA 3

Bakalaureusetöö kategooriad ja analüüsiühikud:

ANONÜÜMSUS

1. julgeks ka oma pärisnime kasutada aga kuna seda on võimalik teha anonüümselt siis kasutatakse seda võimalust
2. pärisnime kasutamise poolt
3. anonüümsuse poolt
4. autor julgeb oma arvamust ainult anonüümselt avaldada
5. anonüümsust internetis ei ole olemas

REGULATSIOON

1. osa teemasid peaks olema kommenteerimisvõimaluseta
2. jooksva tsensuuri pooldamine
3. registreerimise vastu
4. igasugu piiramise vastu
5. piirata ei tohi ühegi teema kommenteerimist (vastand analüüsiühikule 1)
6. eeltsensuuri pooldamine

MIKS KIRJUTAVAD?

1. arvamuse avaldamiseks / pettumuse väljaelamiseks
2. artikli kirjavigade parandamiseks / loo täiendamiseks
3. kirjutab ajaviiteks / sellest on kujunenud harjumus
4. suhtlus, arutelu tekitamiseks

MIKS LOEVAD / EI LOE?

1. et tunda, et teistel läheb veel halvemini
2. otsitakse asjalikke kommentaare
3. ei loe, sest tekitab halbu emotsioone

13. LISA 4

1. Kui sageli kommenteerite/loete Postimehe *online*-kommentaare?

- Loen ja kommenteerin sageli;
- Loen ja kommenteerin harva;
- Loen sageli, ei kommenteeri;
- Loen harva, ei kommenteeri.
- Ei loe ega kommenteeri

2. Kuidas hindad Postimees *online* kommentaaride sisukust?

- Enamasti sisukad;
- Sisukus sõltub kommenteeritavast uudisest;
- Sisu ebaühtlane nõ „seinast seina”;
- enamasti sisutühjad;
- Ei loe kommentaare.

3. Kas Postimees-*online* on arvamuse avaldamiseks piisavalt vaba keskkond?

- Jah;
- Ei, oska öelda;
- Ei, kommentaare kustutatakse sageli

4. Kas piirangud ära hoidmaks vaenu õhutavaid ja solvavaid kommentaare on Teie meelest õigustatud?

- Jah;
- Jah, teatud piirini;
- Ei, oska öelda;

- Ei, sest need on osa vabast arvamusest.

5. Kui sageli ületavad *online*-kommentaari Teie arvates hea maitse piiri?

- Sageli
- Mõnikord
- Väga harva
- Ei oska öelda

Viimane küsimus on selle kohta, et **miks üldse kommenteeritakse**.

6. Mida lugude kommenteerimine ajalehtede veebikülgedel Teile annab?

- Saan oma arvamuse avalikkusele teada anda;
- Soov lugu täiendada teatud oluliste, mulle teada olevate faktidega;
- Kommenteerin ajaviiteks;
- Kommenteerimine on saanud harjumuseks;
- Saan suhelda teiste kommenteerijatega;
- Ei kirjuta kommentaare;
- muu